Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ШОАТТА, 17 ЯНВАРЬ, 1981 ШУ. ● № 8 (8294). ● Мах 2 кепиг.

Доккхий социалистически декхараш тlанийцад Грозненски экспериментально-механически завода болхлошa КПСС XXVI съезда сийлахь кхиамашца. Укх шера хьалхарча шин бетта план кхочашъе дош денна цар.

Иттаw, бlаьш болча болхлоша шоай сменин нормаш 125 процентал чухьакха йоадаш кхоачашъю. Царех цаl ва сверловщик, къахьегама ветеран Юмашкулов Алимджан Ахтямович. Коммунистически къахьегама ударник хьайча ерригa продукци цаьа дlахlоча хьа ца ерзаш дlайохийтаз из.

СУРТА ТlА: сверловщик А. Юмашкулов.

И. ПЛИЕВА сурт.

КОММУНИСТИЙ НАКАЗИЙ ЙОАКХО Е

Хlара партийна организаце бета организаторски болха тlа лоархlаме моттиг дlалоац коммунисташа собранешка тела критически замечанеш, предложенеш кхоачашъяра тlадерадаь чакхдоахача гlулакхаша. Цу деша лоархlам кхы а айлу моллагlча коллектива болх тоабаь ца lеш коммунистий инициатива дlахо айира критикеи самокритикеи дегlайоагlаргйола хьалаш хьадара аьттув боалийташ из гlулакх хиларца.

Парторганизацешна къаьстта таро е йоагlа отчетан юкъа баь болх бувнача хана коммунистий дlадехарий лоархlам бара, уж кхоачашдара шахи кхоачамаш оарцагlдахара.

Соахка гурахьа чакхъяьнача юкхьанцарча партийни организацей отчетно-хоржамий собранешка, районии городскойи конференцешка коммунисташа шоай коллективашта карагlдеьнначеш хьагайта ца lеш, боахама партийни кулгалдеча тоадара, организаторски кхетамеи болх кхы а лакхагlча боарам тlа бовккхаш айбара, производства эффективности болха дикали лакхъяра да дезарех дийцар, цу дакъе долаш дола кхоачамбоацараш хьагучадьхар, болх тоабара дикагlдола наькъаш белгалдьхар.

Республика дукхагlйолча партийна организацешца цу деношка а вlашагlтехар коммунистий наказаш, уж кхоачашдера мероприятеш оттайир, цу гlулакха бехктохкане бола нахи хаи белгалйир.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме дьаа доклада тlа довкъоста Л.И. Брежнева из айлара «Вокхха мах болаш я коммунистий критически замечанеш предложенеши. Хlаьта бокъонца цкъса гlулакх ду царех хьада де дезараш тlехьа ца доахаш деча партийни комитеташа. Из дика да, ца собраней действенность, критина действенность айю». Из указании ларде а лувцаш, коммунисташа ю критически замечанеш, мьхера предложенеш кхоачашъяра хаддаьоа тlадьожал доаттабаре, цу хьакъехьа деш долчох хаи-хаиаахьа собранешка хоамаш дара де ашар деш а Старогрозненски НГДУ, «Красный молот» завода, «Промавтоматика» объединене, Назрановски Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза, Грозненски района «Юбилейный» совхоз-завода а дуккхача кхыча коллективай а партийни организацеш. Цар беча организаторски болха аяхха цхьа оагlув мара из беце а поторски къаьстта хьагойт цу коллективаша доаха толамаш цхьадолча дакъе шигара хьадеагlаш хилар.

Ах шу гаргга ха дlаяхай цхьайолча юкхьанцарча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш чакхъяьна, хlаьта а цига коммунисташа партийна наказаш хьагул ца деш, уж кхоачашдара шерра болх ца боаржабеш араш нийслу царна юкъе. Цу хьакъехьа хlаиз а тlехьа хейра хlама ца деш, гlулакх цхьан кога тlа ца доаккхаш я Карабулакски рудни йоацача гlишлон материалий, Назрановски кирпичаш еча заводий, шитта торговле, кхы а бытовой гlулакх деча сфере, йоккха йоацача гlишлон организацей цхьайола партийни организацеш. Цудаьа аьттув болаш лелац цар болха гlулакхаш, лоха ца коммунистий общественни хьинар, хlаьта цунга кхьежа мара хила йиш яц партийни организаце дехьал, боахамеи политически гlулакхаши къестадеча аш йола влияни.

Партийни организацешна коммунистий наказаш кхоачашдара мероприятеш уттаяпа а уж шоай юкъарча собранешка чlоагlъьнза а яргьяц. Хlара партийни организаце массаара гlулакх хиннa дlаоттар, цу дешa хьалха шоаш дерга аьнна тlаийнар, цу даькъе коммунистий предложенеш а, кхоачашъярах парте членашкеи кандидаташкеи хаи-хаиаахьа хоамаш делга.

Къаьстта йоакхо е йоагlа коллектива къалхашка дайта керттера декхар кхоачашдара аьттув хулийтар. Тергаш йола мьхера предложенеш кхоачашъяра. Тергаш йола мьхера предложенеш кхоачашъяра. Терташ йола мьхера предложенеш кхоачашъяра… Кхоачаш йолaш де дита йиш яц коммунистий цхьаь цаl наказ.

Цхьайолча парторганизацей болха практике хlаиз а моттигаш я решенеш кийчъеча хина е коммунисташа дlадехараш кхоачашдара мероприятеш тlаэцача хана чlоагlа оарцагlа а баьле, хlаьта цхьа юкъ яьккха чlоагlа тlехьагlа из деррига а дицдалийте дуташ. Цудухьа цу даькъе шоаш уттаеш йола решенеш, мероприятеш лерттlа оттаь хиларал совгlа уж кхоачашъе декхарийла бараш, цу гlулакха эша ха хьалхе къовстаь хулийтилта lалашде деза.

Коммунистий наказаш кхоачашдара тlаберзабаь беш бола болх тесса лелабеш йола организацеш вайцига йолаш хилар шоай теркама кlелхара далийта йиш яц партийни комитеташа, КПСС райкомаша, горкомаша. Цар декхар да КПСС членийи кандидатийи инициатива хьаалацар, цар дlадехарашка дика теркам тlабахийта дадувгlара уж кхоачашдара шал эшар lалашдари, критикеи самокритикеи дlахо дегlакхувлар, хlаране шийгара дика гlулакхаш гойтаргдола творчески хьалаш коллективашка хьадар.

Парте XXVI съездага йола «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегlайоалара керттера хоттамаш» яха КПСС ЦК проект вай берригача мехка санна чlоагlа могаль тlаийцай Нохч-Гlалгlайчене а. Республика къахьегамхоша, цу даькъе коммунисташа а, проектаца дувзаш дуаз шоаш карагlдеьннарех санна, дlахорча перспективех а, цу хьакъехьара шоай уйлаш [illegible] тlаэрхараш ду. Из деррига гlулакх шаьха политически къахьегамеи хьинар айдара тlа а дерзадеш, къахьегамхоша дlадехарий а йоагlа йоакхо е декхарийла а партийни, советски боахама, профсоюзни организацеш. Шеко яц, цу предложенешa вай вахар кхы а праззегlа, берзаргlа хулийтаргхиларах, Коммунистически парте Советски правительстваи гонахьа цар а чlоагlа гlагlа кхоттабенна парте XXVI съезда къахьегамхой кхьаьгlергхиларах.

Республика партийно-боахама актива собрани

Селхан г. Грозне хилар Нохч-Гlалгlай республиканск партийно-боахама актива собрани.

«1980 шера пачхаьлакхен план кхоачашъярах и 1981 шера долча социалистически деккарехи» доклад йир КПСС Нохч-Гlалгlай обкома шолагlча секретаро Л. Д. Магомадова.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир: А. М. Карагичевс — КПСС Наурски райкома хьалхарча секретара, В. Д. Аралиева — халкъа депутатий Шелковской районии Совета исполкома председатела, Я. Х. Сагова — Назрановски Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода токара, О. А. Алиева — Дагестански АССР Министрий Совета председатела заместитела, Е. В. Тупсоева — КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара, А. Закриева — «Чечингесельстрой» треста ПМК-920 бригадира, В. Н. Зубкова — мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой профсоюза обкома председатела, Г. А. Яценкос — «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора.

1981 шера дола Нохч-Гlалгlайчен социалистически декхараш тlа а ийца республикански партийно-боахама активе собране даьва лоацараша чlоагlа хьалаьцар КПСС XXVI съезд къахьегаме доккхий хlамаш карагlдувларца белгалъяккха, 1981 шера хьалхарча шин бетта план коммунистий форум хьаллача дерга кхоачашъе, цхьайтталагlча пятилетка хьалхара шу хаиал хьалха чакхдаккха, аьнна йола къахьегамхой патриотически инициатива.

Партийно-боахама актива собране дакъа лаьцараша КПСС Центральни Комитета, цун Политбюрога, Леонид Ильич Брежнева тешам белар ленински Центральни Комитета гонахьа айхха кхоттабеннача коммунисташа. Нохч-Гlалгlай АССР берригача къахьегамхоша производства торонех, lилманеи техникаиеи карагlдаьннарех, дикагlча опытах эффективно пайда а эцаш 1981 шера плана социалистически декхараш хlара коллективо кхоачаш а тlехкхоачаш а дара къовсам боаржабергхиларах.

КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власова КПСС XXVI съезда сийна социалистически къовсам лелаеш декабрь бетта а 1980 шера а котало яьккхача Гудермесски, Старопромысловски, Надтеречни, Грозненски, Назрановски, Наурски районашта а цар кулгалхошта а дlаелар КПСС обкома, ЯГlАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела цlе байракхаш, сийлен грамоташ, дипломаш, мьхера совгlаташ.

Грозненски спецавтоцентре дика ловзаш ва жестянщик коммунистически къахьегама ударник Асхабов Зилаудин. Сменни задаенеш цо тlехкхоачашъю.

СУРТА ТlА: З. Асхабов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьажай 1980 шера хьайбай продукташ дукхагlа яхаран кийчъяран тlахьа лелаьча социалистически къовсама итогаш.

Социалистически къовсамехь толамаш баьхна а лоархlо республиканско газеташ тlа [illegible] сийнаш Уггаре тlа хьадай.

Районаш:

ГРОЗНЕНСКИ,

(тlехьа тlаенна задани а лоархlаш) дулх кийчдара план кхоачашъяьй 109, шура — 100,1, фуаш — 102, тха — 141 процент. 1979 шера пачхаьлакхенга дехкарашца нийсдича дукхагlа деннад: дулх — 6, шура — 3, фуаш — 8, тха — 19 процент.

Района хьалхара моттиг яькхай. Цунна КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара шера тела цlе байрахк еннай.

Яхье шолагlа моттиг яькхай районаша:

НАЗРАНОВСКИ,

дулх кийчдара план 116, шура — 108, тха — 110 процент кхоачашъяьй, фуаш — 5,3-зза дукхагlа гулдаьд. 1979 шера пачхаьлакхенга дехкарашца нийсдича дукхагlа деннад: дулх — 27, шура — 9 процент, фуаш — 2,4-зза. Тха кlезигагlа кийчдаьд дlадахача шера кийчаьчул;

НАУРСКИ,

(тlехьа тlаенна задани а лоархlаш) дулх кийчдара план кхоачашъяьй 101 процент, шура — 101, тха — 100 процент, фуаш — 3,3 дукхагlа гулдаьд. 1979 шера пачхаьлакхенга дехкарашца нийсдича дукхагlа деннад тха — 2, шура — 3 процент.

Боахамаш:

Грозненски района «Грозненский молочный» совхоз;
Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;
Грозненски района «Кулаpинский» совхоз;
Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоз;
Грозненски района Старо-Юртовски птицефабрике;
Назрановски района «Экажевский» совхоз;
Шелковской района «Шелковской» племзавод;
Грозненски района «Горячеисточненский» совхоз;
Назрановски района «50 лет Октября» яха совхоз;

Фермаши бригадаши:

Урус-Мартановски района Мичурина цlерагlча совхоза шурий ферма;
Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза № 1 йола шурий ферма;
Назрановски района «50 лет Октября» совхоза № 3 йола шурий ферма;
Ачхой-Мартановски района «Валерикский» совхоза шурий ферма;
Грозненски района «Кулаpинский» совхоза № 1 йола шурий ферма;
Грозненски района «Юбилейный» совхоза шурий ферма;
Веденски района Орджоникидзе цlерагlча колхоза хьайбай ферма;
Ножай-Юртовски района Гагарина цlерагlча колхоза хьайбай ферма;
Наурски района Ленина цlерагlча колхоза же lуй бригада (бокххагlйола же lу Э. Хамидов);
Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаю бригада (бригадир Быковец П. И.);
Грозненски района Старо-Юртовски яхача птицефабрика коа тlара оалхазараш кхедеш йола бригада (бригадир Мустиев Т.);

Производстве хьалхалаттараш:

шо-шоай зонашка эгара лакхагlа хьокхамаш деха[illegible].

Царна КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела вымпелаш хьожаьй.

Магомадгазиева Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза доарка;

Хамбахмадова З. — Грозненски района «Юбилейный» совхоза доарка;

Гайсумова Я. — Шалински района «Московский» совхоза доарка;

Гелаева П. — Веденски района Ленина цlерагlча колхоза доарка;

Арсанова А. — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза lаьсий лепадер;

Мусаниев Б. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза скотник;

Заиева А. — Грозненски района «Старо-Юртовский» птицефабрика коа тlара оалхазараш лелаьдер;

Глушанова Е. — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаер;

Хамидов Э. — Наурски района Ленина цlерагlча колхоза боккхагlйола же lу.

Яхье котбаьннаргаш лерхlаб хьайбай боахаме къахьегаш вола 207 болхло — доарки, скотникаш, lаьсий лелалераш, хьакхарч лелаераш, коа тlара оалхазараш лелалераш, же lуй, республикански яхье условеш тоаме кхоачашъяраш. Царна еннай КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ. 167 производстве хьалхалаттача сага премии лерхlа мьхера совгlаташ деннад.

Хьалхалаттарий спискаш кепатох районни газеташ тlа.

• • •

Даха ма довгlара КПСС XXVI съезда наькъадахара, колхозийи совхозийи фермашкарча болхлоша хьайбай продукташ дукхагlа яхаран кийчъяран айдаьд къахьегаме хьинар, шерра яхь йоаржаьй. Ерригa республика хьекийдача 1980 шера заданеш кхоачашъяьй. Пачхаьлакхенга дулх доаккхара шера план кхоачашъяьй 101 процент, шура — 100, фуаш — 103, тха — 104 процент.

Пачхаьлакхен заданеш кхоачашъеча лоархlаме дакъа лоац социалистически яхье эгара лакхагlа хьокхамаш даьхача Грозненски, Назрановски, Наурски районашкарча боахамаша.

Цунца цхьана, цхьайола районаш тlехьайнсай хьайбай продукташ яхаран йоккаран. Геттара эсала чакхдаьккхад шу Сунженскии Малгобекскии районаша. Цар кхоачашъяьяц пачхаьлакхенна дулхи шурeи дlаяхара заданеш. Надтеречни района боахамаша кхоачашъяьяц шура йоаккхара план, Шалински района — фуаш доаккхара.

Дукхача колхозаша, совхозаша 1979 шерал кlезигагlа кийчъяьй хьайбай продукци. Сунженски районерча XIX партсъезда, Кирова цlерагlчеи «Путь к коммунизму» яхачеи колхозаша кхоачашъяьяц дулхи шуреи кийчъяра планаш. Уж продукташ пачхаьлакхенга йоаккхара планаш кхоачашъяьяц Шалински района «Джалка», XX партсъезда цlерагlча, «Курчалоевский» совхозаша. Иштта, масала, «Джалка» совхозо 440 тонн шура дlаенаяц пачхаьлакхенна, хlаьта дуйх дlадалара шера заданеш аз а кхоачашъяьяц.

Геттара вочаь хьале да дукхача районашкa хьайбаш дебадара гlулакх. Хьаьнна хьайбаш ца дойташ лорадара хlеанга йоакхо ю. Из гlулакх во леледу лоаман районашкарча боахамаша, Надтеречнии Малгобекскии районашкарча совхозаша. Цудухьа хьайбаш деба а ца дебаш кlезиглуш доагlа. Дикка кlезигденнад доахан Малгобекскии, Надтеречнии, Сунженскии районашка. Планагlа хила дезарел кlезигагlа да деттаьш дола доахан Шалинскии, Гудермесскии, Советскии районашка.

Доахка ше ду боахамий экономикана дозал кlезига долаш гlийлаха хlайбаш пачхаьлакхенна дlателараш.

Шелковской района Къахьегаме Цlеча Байракха орден лелаеча «Путь к коммунизму» яхача колхозеи, «Кулаpинский», «Гехинский» совхозийи къахьегамхоша хьайбаш дика lаьнгара дахара дlайолаь инициатива баьхан долаш республике шерра социалистически яхь яржай. Аьсамдуьй хьалхалаттарий мугlараш. Кердача шера хьалхарча деношка шура дукхагlа а йоахаш, планаел совгlа хьайбашта дозал lотlа а деттадойтаьш толаме кхоачашду цар съезда сийна шоашта тlаийца декхараш. Хlаьта а цхьайолча районашка кlезига дац хьайбаш лелаечеи доакъар телачеи цlенхашта кхоачамбоацараш дувлийташ дола боахамаш а.

Совхазарчул дикагlа доакъара кхоачам боаца я колхозаш, совхозаш. Хlаьта уж дика хьалаш доллаше а, хьайбаш къестийт, царгара хьайоаккха продукци соахкарчул кlезигагlа я. Цхьацца долча боахамаша меттал, бlарчача районаша а кlезигъяьй хьайбацкара йоаккха шура. Из нийсденнад балхаш вlаштlехьа ца дахарах: сайца латт кормоцехаш, лерттlа доал ца деши ца хьомаши дlадехк доакъар, телхаю зооветеринарчи бокъонаши производства технологи.

Юкъара хьайбай боахам дегlабоалабеча цlенхашта кхоачамбоацараш дувлийт цхьайолча горкомаша, райкомаша, горрайисполкомаша, юртбоахама ведомствоша. Фермашка организаторски болх чакхбеш хьабец. Долаш дола кхоачамбоацараш дlадазара кlезига хlама ду. Лерттlа доал ца деча боахамашкарча кулгалхошкара, специалисташкара доагlар хьадеш ца.

Деррига ноахо — шура, дулх, кхи тойла хьайбай продукци дукхагlа яккхарам кийчъяран.

«1-е МАЯ» ЯХАЧА КОЛХОЗА КОЛХОЗХОШТА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Итталагlа пятилетка чакхйоалача шера планаши социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий производственни толамаш дахарахй общественни вахаре хьинара дакъа лацарахи Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Далиев Али Алиевича — шофера.
Далиев Аинди Алиевича — механизатора.
Полелуев Александра Васильевича — lаьсий лелаерча.
Солнышкин Михаил Васильевича — керттерча инженера.
Ахмедов Игорь Карпович — [redacted].
Бычков Петр Александровича — шофера.
Вихлянцев Иван Игнатьевича — шофера.
Еремкина Мария Семеновнана — зоотехникана.
Кузнецов Прокофий Кондратьевича — пенсионера.
Серебряков Георгий Евлампиевича — бригадира.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шу, 14 январь.

«1-е МАЯ» ЯХАЧА КОЛХОЗА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Юртбоахама продукташ пачхаьлакхенга йоалара итталагlча пятилетка заданеш толаме кхоачашъярахи вlашагlъеллача дийнахьа денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденнеи Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Грозненски района «1-е Мая» яхача колхоза.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шу, 14 январь.

Н.Н. В. И. ГИНАЕВНА, П. В. СТЕПАНОВНА, В. И. ПРОНИНА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ МЕХАНИЗАТОР ЯХА СИЙЛЕН ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Дукхача шерашка бераше болх барах юртбоахама техниках тlехдика пайда эцарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни механизатор яха сийлен цlи лойла:

Гинаев Вися Идрисовича — Грозненски района «1-е Мая» яхача колхоза тракториста.

Степанов Петр Васильевича — Грозненски района «1-е Мая» яхача колхоза тракториста.

Пронин Василий Ивановича — Грозненски района «1-е Мая» яхача колхоза тракториста.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шу, 14 январь.

НОВ. П. В. ГОЛОВАНОВАНА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ СОМИЙ БЕШАМАШ ЛЕЛАЕРИ КОМСАШ ЛЕЛАЕРИ ЯХА СИЙЛЕН ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Республика сомий бешамаш лелаелга дегlадоаладеча доккхий толамаш дахарахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни сомий бешамаш лелаери комсаш лелаери яха сийлен цlи лойла Голованова Вера Петровнана «1-е Мая» яхача колхоза сомий бешамаш лелаеча звено звеньевойна.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шу, 14 январь.

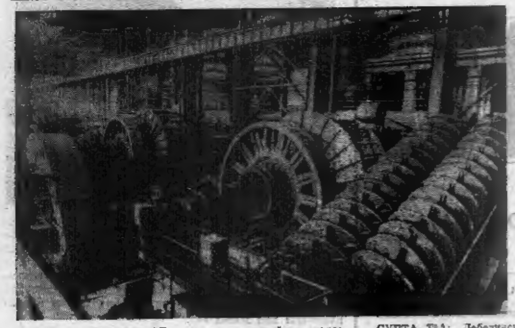

БЕЛГОРОДСКИ ОБЛАСТЬ. Курский магнитни аномале Лебедински ГОКе (горно - обогатительни комбинат) болх бе йолаллийтай шера 1.700.000 тонн концентрат хьеш йола шолгlа аргlа. Цу гlулакхо рудин концентрат яккхаран арахецаран КМА предприятешта юкъе хьалхарча моттиге дlаоттаю иза коллектив.

СУРТА ТlА: Лебедински ГОКе шолгlачу аргlан дробильни пролет.

О. СИЗОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Съездагара - съездага

ДАЬРАШ КlЕЗИГА ДАЦ

Вай махка къахьегамхой политически а производственни а хьикlр тlа-тlа кхиадаларца нийсо еш бе КПСС XXVI съезда. Съездо тlаьцергйола решенеш бонхкача махье хургья вахара боарам лакхбара, миллионаш болча советски наьха кхела. Цудуьхьа да хlанз «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегlайоалара кертгерча лостамий» хьанъехьара КПСС ЦК проект хlара къахьегама коллектива, хlара дезале чlоагlа теркам тlабахийта а юкъарчал доацаша а шорашка кхоачаш дола хlаме санна lомаеш хилар.

Иттлагlча пятилетка шерашка юхахьежача, оаха чlоагlа раьза а долаш белгалдоаких район экономически а социальни а дегlайоалаеча тхоашта дикка хlамаш карагlдийна хилар.

Цу шерашка планал совгlа дlаяхийта промышленни продукци ийъ миллион сом совгlа мах болаш я. Болх бе йолаллийтай керда цхи предприяти. Лакхача темпашца дегlаух производство района эггара йоккхагlа йолча предприятешка — Ахриев Гlапура цlерагlча «Электроинструмент» заводеи трикотажни фабрикеи. Цхьаккха а предприяти яц тахан районе тlехьаюсаш.

Алсамо капитальни вложенеш кареерзаьй гlишлошъеча организацеша. Цlаккха а ца хьийгтача тайпара беркате къахьийгад иттлагlча пятилетке района юрта боахама къахьегамхоша. Дукхьашка кхоачашъяьй районо пачхьалхенга лаьттани хьайбайи дукхагlа йола керттера продукташ йохиера лке шера зеданеш. Къаьстта лакха толамаш даьхад хьайбаш лелдераша района КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота еккача пятилетка тlеххьарча шера.

Боахам дегlабоалабеча доахача толамашта юкъе зlамига даьъа лаьцадац пачхьалкхен lаьдала органаша — моттиагашнарча Советаша. СССР Конституце енача бокъонех пайда а ий беш, городи района юрташи масса оагlохьара социально, культурни дегlаухилга дизза lалашду халкъа депутатий Советаша. Чакхъяьннача пятилетке 25 миллион совгlа сом дlадаххийтад цар цу гlулакхашка.

Советаша къаьстта теркам тlабохийтцаш дола хlама да наха чубаха моттигаш хьалъяр. Иттлагlча пятилетке къахьегамхошка кхаьчад 20 эзар квадратни метр йола мах чубаха цlенош, цул совгlа пачхьалкхено ссуда а дикка хьалдаьд 500 гаргга цlенош индивидуальни сектор а.

Дикка гlулакхаш даьд юкъарча образоване школай дешара - материальни база чlоагlъяра. Дешархошта лаьрхlа йола 3768 моттиг тlакхийттай цу шерашка школашка. Цо йиш хилийтай 70 процент йола юкъера школаш кабинетни системага яха, дешархой знанеш лакхъе.

Хоалуш дола хувцамаш хиннад торговле, общественни кхача кийчбеча, районе бахача наха бытовой гlулакхаш деча. Цу хьакъехьара масалаш доаладергда аз. Дукхьал тlеххьарча шерашка хьайийлай тхаьцга 17 тика, 8 общественни кхача буа моттиг, быта служба, 8 мастерской приемни пункти.

Щерра балха практикаъа юкъеденад хьалхе а телача заявкаегlа товараш дохкилга, продавецаш боахаш мах бар, юкъедоагlаш латт ехача прибора метта тоаьр хьатедга, кхьдараш.

Деча гlулакхий ассортимент тайп-тайпара хилар, деш дола гlулакхаш дикха дар да гlулакхаш деча сфера ций даккхари эффективность лакхъери. Цудуьхьа да района Совето, цун исполнительни комитето, массазарча комиссеша цу дешца чlоагlа царкам тlабохийтаьш хилар. Наха дlадехараш кхоачашдарца юкъарчал доацаш дувзаденнача доакъой планаш уттаеш чlоагlа терпалъю цу даькъера йоагlаш йола нормативаш, харжархой наказаш, къахьегамхоша шоай дукьмош тlа тела предложенеш, массазарча комиссей рекомендацеш.

Чlоагlа хьош гражданчи лотиьъамашкеи заявленешкеи. Кхо шу хьалха харжархой даткъаш бар города чухье лелаш автобус яц, цудухьа балха тlехьадус тхо яхаш. Транспорта йолча массазарча комиссе автотранспортни предприяте специалисташца цхьана ма доаш тахха а техха шей предложенеш йир. Хlанз дикка йел городе автобусаш, 1981 шера кхы а ши маршрут хьаелла кийчлуш я автотранспортни предприяти.

Цхьаькка масал. Къахьегамхой предложенегlа района юрташка хьайийллай бытовой гlулакхаш дара йола 6 комплексни приемни пункт. Иштта сарцагlдьинад тхо кхыча доакъошка а бахача наха эша гlулакхаш делтъ тоадара проблемаш къестаре.

Дувцаргда аз районе экономически социальни дегlахара илена торговлеи общественни кхачанi даькъерча разделех. Иттлагlча пятилетке цу даькъа дегlахара перспективаш уттаеш керттера теркам тlабахийтабар товарооборот лакхъяра тикай сети специализаци шеръяра, йидархошта гlулакхаш дара боарам лакхбара. Баьча балха яьча анализо хьахьокх лаьца хинна инкъ ниийса хилар. Чакхдаьннача пхе шера районе хьайийллай 5 специализированни тикеи 13 общественни кхачан предприятии. Цу гlулакхаща йиш хилийтай 1979 шераца нийсйича дукххал дlадахеча шера товарооборот 14,5 процент алсамъяккха.

Чакхъяьннача пятилетке асфальт биллаб 30 километр совгlа наькъашка, 20 километр гаргга долча гlашлой наькъашка, газ чуйиллай 700 гаргга квартирашка.

Бахача наха гlулакхаш деш йола сфера эргаьлхха товара даlанаш кхоачаш мишта ю хьожаш чlоагlа тlахьожам лоаттабу районе Совета гlонна йолча органаша. Цар дукхагlа даькъе сихха гучадовх кхоачамбоацараш, уж дlадахара дьакъбаш хьахьокх.

Района партийни советски организацешка кхьачар торговле балхацарча, къаьстта чlоагlагlа эшаш долча товарашца мах lалашбара даькъерча кхоачамбоацарех дола Сийлахь-боккхача Даймехка тlема ветераний лотгъамаше заявленешц. Даьча тохкамаша гучадаьккхар торгови предприятеша цу категорех болча йидархошта эшараш эсала кхоачашдеш хилар. Цу тохкама материалий хьакъехьа лаьрхlа решени тlаьйцар. Хlанз городерча а района юрташкарча а эггара йоккхагlа йолча тикашка хьайийллай тlема ветеранашта гlулакх дара йола секцеш, юкъедоаладаьд хьалхе а телача заявкашца заказаш делта.

Исполкома а Совета массазарча комиссей а къаьстта бола тlахьожам тlалатт школашка дlайхи дуа хlама хилийтара деша. Иттлагlча пятилетке бlайхача кхачанца lалашбаьбар 40 процент бола дешархой. Школьникий кхача тоабара балха юкъе хьинаре даьъа лоац района промышленни юртбоахамеи предприятеша.

Советаша къахьегамхошта эшараш цар дlадехараш чlоагlа теркалдеш хиларах дувцача хана цо хьоахадеш дита йиш яц культураи укхацlено лоралрей учреждеией болх тоабарех дола дешаш. Тахан районе йоацаш яц культурам укхацlено лоралрей учреждени йоаца мах баха моттиг. lалаьмате диц совгlат — культура Цlа кхаьчад 1980 шера Наьсар-Керте бахача нахага. Хьалдаь доалаш лотт кхоъ атхан кинотеатр.

Харжархой наказегlа город Наьсарие хьалъеш латт стацшонар а поликлиника а йолаш йола йоккха больнични комплекс.

Хоаш да, балха тlа боаха толам кадрех тайша хилар. Тахан уйхацlено лоралча учрежденешка болх беш ва 120 лор, школашка хьехаш — лакхарен юкъера специальни образовани йола 800 хьехархо. Къаьстта лоархlаме да уж кадраш тайп-тайпарча къамех болча наьах лаьтташ хилар. Хьехархой а лораш а болаш хьинаре къахьегаш ба районе эрсий, гlалгlай, украинцаш, хlирай, нохчий, гуржий, тетараш, аварцаш, лоаццаа аьлча, воаьа долча дукхача халкъий кхалаш.

Иштта, иттлагlча пятилетке района экономически а социальни а дегlахара даькъе цхьайола итогаш еш, аза йиш йолаш да, халкъа депутатий Советаш къахьегамхой вахара хьал дlахо тоадара хьакъехьара парте яланаш кхоачашъяра гlулакх вlаштlехьдоакха ховш хилар. КПСС ЦК октябрьски (1980 шера) Пленумо, «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегlайоалаяра керттера лостамаш» яхача проекта тlа а белгалдаьхача цlенхаштарча дешаша керда декхараш уттаду халкъа депутатий Советашта хьалхашка а.

Района социальни культурни дегlаккхувлара даькъерча моттигашкарча Советий балхага уж документаш теркал а деш хьожаш хилча, къаьгга гучадоал тха кхоачамбоацараш, пайда эцанза йола резерваш.

Юрташка, масала, хlанз а кlезига я быта служба предприятеш, укхаза наха деча гlулакхий боарам дикка лохагlа ба районечул.

Из проблема къоастае йиш яр Совета чулоагlача территоре тlарча предприятеи организацеи средстваши кооперировани яра бокъонех пайда ийцача. Цхьабакъда, укх тlеххьарча шерашка цу наькъаца хьалдаьр алхха Экажкъопткl-Юртара быта Цlа мара дац.

Къайле йоацаш да, боахама дешаш толамца къестадара болхлойн гlулакххойн коллективашта эшаш дола хьалаш хьадар кlезига лоархlам болаш ца хилар. Карагlдийнарех дувцаш къайлакхахьа йиш яц болхлой къахьегам, быт, салоlам вlаштlехьбоакхачара кхоачамбоацараш. Из новкъадале а, уж дешаш къестадара хlанз а боагlача тайпара теркам тlабахийтац цхьайолча Советаша.

1981 шера йолча экономически а социальни а дегlахара плано белгалду къахьегамхой вахара хьал дlахо лакхдала дезаш хилар. Дегlа а ена 20310 эзар сомага кхоачаргья розничный товарооборот. Дlахохьоргда специализаци елга, торгови предприятешта юкъеяхкухьаргья торговле прогрессивни методаш. Плана тlа лерхlаш да культурам укхацlено лоралрей учреждений сеть дlахо дегlайоалде, иштта дегlайоагlаргья халкъа образовани. Лаца йоагlаш йола моттиг дlалоацаргья наха чубаха цlенош хьалдаро. Къахьегамхошка кхоачаргда хlаранс чу бlаь етт квартира йола шиъаш цlенош.

Шеко яц, социально-культурни дегlахари, къахьегамхий вахара хьал тоадара йоккха программа кхоачашъяра цхьайттаlагlча пятилетке районо керда боккха гlа боакхаргхиларах.

Х.-Б. ЦАРОЕВ,
халкъа депутатий Совета Наьсарен райисполкома председатель.

Парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект ювцаш

МОТТИГЕРЧА ЭНЕРГОРЕСУРСЕХ БИЗЗАГlА ПАЙДА ЭЦА

«1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегlайоалара керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проекта тlа белгалдоаккх. XI-ча пятилетка керттера декхар советски наьха хьалторо дlахо тоаярах лаьтташ хилар. Из декхар толаме кхоачашделга дукхача даькъе энергетика дегlаярах тийша да.

XI-ча пятилетке вай республикера йоахала энергех пайда эцаш бераш цунца lалашбе лерхl Грозненски ТЭЦ-аш шеръяреи йоккхийча котельнешкара централизованно йоахал телареи наькъаца. Цу гlулакхо хоро лургьи кагий, пайдана йоаца итташ котельнеш дlакъоела, йоаго хlама кхое, города цlера фо дикка цlенагlа лоаттаде.

Цхьабакъда, республикера хlанзара котельнеш тайп-тайпарча ведомствай доалахьа я. Цудухьа халонаш хуьхьала увтт царна эксплуатаци ечен квалифицированни кадрашца уж lалашъечен хана. Из терхал а деш, тхона лов, КПСС ЦК проекта «Электроэнергетика» яхача раздела укх тайпара дешаш lотlатохар: **«Ведомственни теплоисточникаш специализированни предприятей балхаса тlа дlалуга сихдийза даргдац».** Цу гlулакхо наьха санна лохбергбар йоахала энерги яккхарга бода мах.

Энерги чlоагlа кхое йиш йолаш я вай республика предприятеш. Алхха 1990 шера электроэнерги кхоара чакхдаьха гlулакхаш бахьан долаш итташ миллионаш киловатт-сахьташ электроэнерги кхоьй республике. Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка бизза пайда эцаш энерги кхоярах йолча торонех.

Энерги кхояр дукха лоаттабеча къоасама толам балийтар дукха КПСС ЦК проекта 12 раздела е дешаш lотlатехача бакъахьа хет тхона: **Энерги кхояра хьалхаре кулгахой бехктокхам лакхбе а из кхоярах вlашагlкхийтача ахчан цхьа дакъа энерги кхоеча юкъарчал доацамда дакъа лоацаш хиннача балхлошта премеца хьокаде а».**

Вай республика географически Къулбаседа Кавказа юкъе уллаш хилар терхал а деш, хlаьта КПСС ЦК проектага хьежжа мохи 1990 шерага кхаччалца дегlабоалабе лаьрхlа хиларах, оттадича бакъахьа лар. аьнна хет сона. «Грозэнерго» РЭУ электроэнергетически низ ондабоаккхилга.

Эсен Орган низах пайда эца тороваш я республике. 1979 — 80 шш. С. Я. Жука цlерагlча «Гидропроект» яхача институто дукха болх баьб Къулбаседа Кавказа. цу даькъе Нохч - Гlалгlай АССР а а, дехкача кагий хиний гидроресурсаш меллай хьожаш. Юххера а лаьрхlад, 1990 шерале Итум-Кхалара гаьна йоацаш Орга тlа 200 МВТ-низ болаш а шера ах миллиардага кхоачаш киловатт-сахьат электроэнерги терпйолаш а йола Цьлакойски ГЭС хьалъе.

НГlАССР производительни низаш дегlадоаладара дешашта йолча lилмая конференце 1978 шера яьча вешене тlа аьнадар. Эс тlеи Орга тlеи ГЭС-аш хьалйича диэза къоастадергдар электроэнерги яккхара, кхашка хий дехкара, республика промышленни предприятеш хица lалашъяра, кхьдола дешаш.

Академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта институте даьча тохкамаша хьахьокх, вай республике хlара шера 90°С совгlа температура йола 20 миллион кубометр термальни хий даккха йиш хилар. Тlаккха цо торо хулийтаргьяо городера нах бахача бlарччача массивашта теплофикаци е а хlара шера итташ эзараш тоннаш условни доагор кходе а.

Вай республика цхьайолча районашка де йиш йолаш пайданеи гlулакх да миха низах пайда эцар. Цо а иштта гlо дергда дlаухийташ йола наьхера йоаго хlама кхое, потребителаш энергеца дикагlа lалашбе. Миха энергех шерра пайда эца мегаргба юртбоахама производствегча халача балхашта механизаци ярак гаьнна лоамашкара кагий объекташ энергеца lалашъярен. Миха электрически станцеш кlезига низ болаш йолча гидроаккумулирующи электростанцешца нийса а йолийташ бассейнашка хий чуузоа йиш хургьа мух хьекхача хана. Хlаьта lоадаьча хига талсеш еттийташ мух баьлча цу хих пайда эца мегаргба электроэнерги яккхара. Из метод къаьстта пайдана я гаьнна лоамашка йдача юртий районашта.

Лакхе дийцар ларде а лоаш, керттерча лостамашта lотlатехача бакъахьа хет тхона: **«Юхауттаеши юха да уттаеши йолча экономически пайдаеча моттигерча энергоресурсех халкъа боахаме биззагlа пайда эца а хlаьта иштта юхауттаеши йолча ерригача энергоресурсех комплексно пайда эцара наькъаш традиционни [illegible] энерге тайпаш сихагlа шерагlен лаькъадахьа а».**

А. ПРИПМАК,
«Грозэнерго» РЭУ управленин.

Н. БАШИРОВ,
академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча мехкдаьтта институто доцент.

МИЛЛИОНАШ БАРАШТА КОЛЛЕКТИВНО ХЕТАРАШ

Вай махка дерригача халкъо ювцаш латт парте XXVI съезда йола «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегlайоалара керттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект. Из кампания латтаргья дукха хlама да эшаш кхаь бетта — съезд хьеллалца. Цу тайпара дола документ дувцаш пхи шу хьалха, КПСС XXV съезд хилалехьа, еннаяр цхьа миллион совгlа предложенеш, могадаьлар дича бакъахьа дола хlамаш. Царга цlенхаштта хьежар, хlаьта царех дукхахдараша гlо дир тlехьагlа моттигашка белгалъяь планаш эффективно кхоачашъяра.

Социализма хьалашкi миллионий коллективни хьаькъалеи опытеи чудахь общественни вахаре эггара керттера а лоархlамегlара а лар — дерриге а нlоаргга кхетадар, хулаш йолча процессий мах объективно бар, уж къестаечара къахьегамхой лоархlам гучабоаккхлга.

Чlоагlа сакхеташ хьожаш хул советски нах халкъа депутатий Советий балха практике нийслу доккха а зlамига а моллагlа йош мишта къоастаду. Из къаьстта хоалуш гучадаьлар СССР Конституце проект йийцача хана. 400 эзар гаргга предложенеш еннаяр цу хана. Цо учет яро йиш хилийтар 110 статьяй тексташ тоаен кхы а бакъахьа яхен, цул совгlа проектана цхьаьнха статья тlакхийттар. 1980 шера, масала, дерригача халкъаьта юнцийта оттайнр хьайбай дунен атмосфернии фон лоралархи долча закона проект, жилищни законодательства нlийлеш. Цар хьакъехьа 3.5 эзар совгlа предложенеш замечанеш кхаьчар СССР Лакхехьарча Совета Президиумагеи СССР Министрий Советагеи, царга а хьежар иштта теркам тlабехийта. Цар тlа дуацарашка хьежжа тоабир цхьацпайолча статьяй чулоацам; цхьайрашта хlанаш тlадийттар, хlаьта кхоъ керда статья юкъейихьар. Цу тайпара, социалистически пачхьалкхен декхараш кхоачашдара йола лоархlаме механизм хул практике общественноста хетарех.

Дукха предложенеш критически замечанеш ухийт юкъарчал доацаш Советий исполкомашка, цар отделашкеи управленешкеи. Иштта уттаду уж къахьегамхоша депутаташа харжархошта хьалхашка выступленеш еш а къахьегама коллективашка отчеташ еш а.

1979 шера РСФСР йир 25 миллион сато дакъа а лоацаш хиина исполкомаша отчеташ дь 200 эзар совгlа къахьегамхой собранеш. Цу шерре а Ростовски областе, масала, хилар лаьрхlа Советий ре шений проекташ юкъара хатаь 1200 собрани. Цига къамаьлаш дир кхо эзар сан совгlа болча гражданаша, йоалайир 1000 предложенеш критически замечанеш. Уж [illegible] мишта ю хьожаш чlоагlа тlахьожам лоаттабора. Общественноста хетарех, цу тайпара, советски органий болх дlахо тоабара хьакъехьара лоархlаме фактор хул.

Общественноста хетараш теркалду правови актай проекташ кийчъеш. Хlаьта цуница дувзаденна хlама да гражданий правови культуреи социально - правови активностъ лакхъядар. Социологически тохкамий даннегlа, тохкамаш даьраш даьча хаттарашта жоппаш тийнарех 55 процент гаргга бараша законаш кхоачашдара бахьанаш чlалагlаш да аьнна долча хаттара жоппаш телаш хьалхарча моттиге уттадир юкъарча хьаштанца дувзаденна бахьанаш. 21,3 процент болча хаттараш даьраша деш газеташ тlа арадувла деррига законаш къийола актащ, цар чулоацам кхета а беш. 62,2 процент бараше дукхьал цоашка кхоачаш йола положенеш мара еццш. Цо йоах, советски гражданаш lаьдала органий балха гlулакхаш шоашка а кхоачаш да аьнна хеташ ба.

Депутат юкъметтера фигура я Совете. Цо юкъ lаьдала органаш бахача наха Харжархой тlанйбеча хана, царца вlашагlкхетараш долаш, депутатски почтана анализ еш, предприятешкеи учрежденешкеи ухаш депутатага кхоачача дукхача тайпарча информаце уйла еча хана гучадуьл боккъонца дола харжархошта эша хlамаш. Депутата гу гражданаша, коллективаша, бахача наха мишта лоархl советски органаша чакхйоаха уж е вож мероприятеш, гlулакхаш тlарча наха балха стила цар мел мах бу, Советаша тlанйеш йола решенеш практически кхоачашъяра процессо царна мел лоlам бу. Хlаьта указаш чlоагlа лоархlаме да депутатах къаьстт къаьсттача гражданашта эшараш декхар хиъна ца lеш, дукхагlча даькъе шийн харжархой эггара тийнчегlа йола уйлаш, цар дlадехараш хьогойтар хилар. Цунах латта а латт, боккъалдара аьлча, депутатски балха керттера критери.

Цу тlара лаьрхlача чlоагlа лоархlаме ба харжархой наказашцара болх. Депутатага дlаеннача наказа тексто концентрировании хьисапе чулоац, харжархошта хетачоах, эггара лоархlамегlа долла къоастале дезаш дола дешаш. Наказе хьаькхи пачхьалкхен деятельноста тайп-тайпара оагlонаш чlоагlа теркал еш, гражданаш хилар.

1980 шера 1 сентябре тlайначча «Харжархой наказашцара болх вlаштlехьа баккхарах» долча СССР Лакхехьарча Совета Указо экономически социальни дегlахара планий проекташ уттаеш наказаш теркалде дезаш хилар, чlоагlдеш йола порядок оттаьйй. Шоай оагlорахьара Советаша белгалду цу планаш тlа наказаш кхоачашдара де дезаш. Дагадоххарагlа аьлча, Указ тlаьша кийчо яьча хана чакхбаьккхаб харжархой наказаш кхоачашдара даькъера эггара эффективнегlа йола формаш лелаш lалашъяьмате боккха болх. Иштта, 1977 шера моттигашкарча Советаша кхоачашде тlанйнача 774068 наказах 1978 шера декабрь бутт тlакхоачаш дизза кхоачашдаьдар 551983 наказ.

Советий гlулакхий цу даькъаца юкъарчал доацаш дувзаденна да гражданий предложенешка, заявленешка, лоткъамашка хьежаре болх эргабаьккха тоабар. Из цар диллара декхар да, аьна из къоастадеш пачхьалкхен органаш гlерт частичнух довлла юкъара дар хьакъоастаде, фактай мах боагlача бесса бе.

Дlахо общественноста хетараш гучадуьл иштта бахача наха деча хаттарашка гlолла а. Дувцар да. Советий исполкомий йоккхийча решеней проекташ кийчъеш, цар сесаш гуьла еза ханаш тlакхоачаш гражданашта анкетировани яр. Сов дика кийчъьача анкеташ, уж наха юкъе дlайоаржаяр дика вlаштlехьдаьккхаро, царна анализ яро торо хулийт сен уйлаш ю гражданаша, фуд царна эшар яхача дешай хьакъехьара маьхера социологически информаци гуьла. Бахача нахага хеттараш дича пачхьалкхен органашка кхоач хьалхарча аргlана къестае езача проблемай, уж практически къестаяра методий наькъий даькъера дукха гражданаша де могадеш дола хlамаш.

В. И. Ленина яьхад, социалистически пачхьалкхен низ латт массаш деррига хоаш, деррига кхетадеш, шоаш мел деш дар шоаш фу ду а хоаш деш, сакхетам болаш хиларех. Халкъо кхетадьр нийса дlаккхайнаде ха дезаш хиларах йола из ленински положени юкъехай общественноста хетарий учет елтен царех пайда эцилтен социалистически демократи дегlахара лоархlамеча элемента хьисапе белгалдаьккхача СССР кердача Конституцена.

Юрий ТИХОМИРОВ,
[illegible] lилмай кандидат. (АПН).

Болхлой всеобуч — партийни гlулакх

«1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегlайоалаяра керттера лостамаш» яхача парте XXVI съездага йолча КПСС ЦК проекта тlа «Халкъа хьал-торо социально дегlайоалаяри лакхъяри» яхача VIII раздела тlа аьнад: «Халкъа образовани система дlахо дегlайоалаелга специалисташеи квалифицированни болхлошеи мехка кхы а оагlа кхоачамбелга lалашде. Образовани еррига звенийи формайи балха эффективности кадраш кийчъелгеи лакхде. Сайрйнеи заочни дешилга дегlадоаладе тоа а де».

Гуш ма хиллара, болх беча кагирхой дешара боарам айбелга — парте йоакхо еча керттерча декхарех ца!

Ткъаьх шера болх баьча тха школо 850 къонача болхлочоа вахара путевка еннай, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна цхьана дешар вlаштlехьдаккхара опыт lоаьй.

Парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект йийцай школьни партийни собране, педагогически а дешархой а коллективашка. Цу лоархlамеча документо дlадехача бесса къоастадаьд 1981—1985 шерашка къахьегаш болча кагирхой школо болх бара дола керттера лостамаш. «Электроинструмент» яхача завода, трикотажни фабрика, тха школа коллективаша цхьана къонача къахьегамхой дешар тоадара дола наькъаш белгалдаьд.

Цу мероприятешка дуаш къахьегама овсарле лакха а йолаш, хьехархоша творчески болх бара эша хьалаш шерра вlаштlехьдоакхилга, дешаш болча кагирхой къахьегама овсарле лакхъелга, коммунистически хьисапе къахьегилга, идейно - политически кхетам балар тоаделга, кагирхоша дикагlа салоlаргдола хьалаш вlаштlехьдоакхилга, кхы [illegible].

Хоаш ма дий, болхло дукхагlа дийша, дуккагlа хоаш хиларга хьежжа цун къахьегама овсарле а лакхагlа хулга. Цунца дувзаденна пхи шу хьалха цхьан болхлочунца сай хиина къамаьл дага доагlа сона. Коллективе лоархlаш, шийн гlулакх дика довзаш вар из, бакъда, кlезига дийшадар цо. Аз аьлар цуга:

— Вахара хьай тlехьависа безам беле деша деза lа. Шун завод керда оборудовани а оттаьъ, керда продукци арахеца кийчлуш я. Слесара юкъера образовани санна эш яхаш, - lайха яхачунна тlерадоалаш вац хьо.

Цу тайпара дола къамаьл цкъа хинна lанзар са. Тlехьара а тхо долча деша вера из. Хьалхагlа во дешар цо, мел дукха ха яьннаяр из школе деша ваьгlа. Хьехархоша новкъостал дир болхлочо. Ше а вар къахьегама тlера, знанешка безам болаш. Школа толамца чакхъяьккхар, цул тlехьагlа техникa специальность кхаьрзар. хlанз вуaе дешаш ва из. Завода кулгалхоша, партийни организаце эшийра дехад дола болхло, хайра из техническии гlулакх довзаш волга, наказа цуна болх бе ховлга. Из деррига а теркал а даь завода керттерча цехех цхьаннена кулгалде хьожаяр из. Шийна тlедиллача кердача бехктокхамеча гlулакхах а лоархlаву оаха хьийхар. Цу тайпара бола мах кlезига арахийцабац оаха.

Тха школа йистеьккха ва токарь, парте обкома член Я. Сагов, ДРСУ начальник С. Тумгоев, «Электроинструмент» завода партбюро секретарь С. Муталиев, цу завода цехий начальникаш — И. Имагожев, М. Костоева, — парте обкома член инженер-конструктор М. Буражев, мехлесхоза директор М. Хутиев, Альти-Юрта халкъа депутатий юрта Совета исполкома председатель М. Цороев, дукха кхыбараш.

Кагирхошта знанеш а коммунистически кхетам а луча тхона дикка новкъостал ду предприятей кулгалхоша, партийни а профсоюзни а организацеша. Тха школа филиалаш йолча предприятешка вlашагlъехкай школана гlо ду комиссеш. «Хlара къонача болхлочоа — юкъера образовани» яха девиз йолаш хьажараш чакхдоах.

Участкай, цехий, бригадай социалистически яхьа итогаш ка хьожача хана дешара хьокхамаш а теркал ду.

Школа йистеьккхача дешархошта аттестаташ телга дешa гlулакх а хинна дlаоттад заводе, трикотажни фабрике. Цу гlулакха хетаь торжественни сайренаш хул, къахьегама а дешара а хьалхалаттачарна мах бола совгlаташ, грамоташ лу.

Къаьстта дика дийшараш вузашка, техникумашка хьожабу, уж шоай предприятей стипендиаташ хул.

Иштта, квартира, санаторе е салоlача цlагlа вала путевкаш хьалхарча аргlагlа лу дика а дешаш, хьинаре къахьегачоа.

Дlадахача шера аьхки «Хlара къонача болхлочоа — юкъера образовани» яхача хьажара йолча республикански оргкомитето шийн заседане лаьийгlар тха педколлективо беча балхага. Тха коллективана хьажаре котало яьккхар а лаьрхlа школьни образовани бlарча комплект елар. Иштта кагирхошта знанеш луча хьинаре даькъа лацарах РСФСР просвещене Министерства а просвещене лаккхерча школаш lилман учрежденейи болхлой профсоюза ЦК-а Сийлен грамота еннай Назрановски трикотажни фабрикана а.

Чакхдаьннача шерашка школо кlезига болх баьбац, бакъда, халкъа образованех йола парте еррига а указанеш йизза кхоачашъяра де дезаш дараш кхы а дукхагlа да.

«Сайрйнеи заочни дешилга дегlа а доаладе тоа а де» яхача парте XXVI съездага йолча КПСС ЦК проекта тlарча дешашта дlахо lотlатехача бакъахьа хет сона: **Массане а юкъера образовани хулга декхар а даь тlаьдоладеш долча заноно яхар а ца деш, деша ца туташ болча кагирхой квартиреш, машинаш, мотоциклаш, ахчан заемалахьа санаторе а салоlача цlагlа а баха путевкаш луча льгетех боахалба».**

Кхыча бесса хила а йиш йий? Законо дlадехар массане а цхьатарра кхоачашде деза. Хlаьта цу тlера вала безам болчоа общественни а административни а боагlаш бола lоткъам бе бела.

Болх беш болча кагирхошта йолча тха школе хьинаре къахьегаш, дарт тайпа, интернациональни коллектив я. Уж боккъонца бола педагогаш а хьехамчаш а ба. Царех цхьабараш школа хьайийллача хьалхарча денош дена къахьегаш ба. Царех я Манарова Галина Ивановна — тха школьни партийни организаце секретарь, РСФСР школай заслуженни хьехархо, Медов Жабраьила йоаьъаб, Балаев Оарцхой lумар, кхыбараш.

Шийн ткъо шу далара юбилейни а КПСС XXVI съезда а накъайодаш тха школьни коллективо дукха а беркате а болх бу. Цо шийн берригa низ дlалу городерча къонача болхлошта вlоаргга знанеш а коммунистически кхетам а балара.

В. ДИДИГОВ,
город Назранерча № 1 йолча болх беча кагирхой школа директор.

Керда участок хьайийллай

Назрановски индустре керттерча предприяте — Ахриев Гlапура цlерагlа «Электроинструмент» заводе иттлагlча пятилетка тlеххьарча шера хьайийллай ширпотреб участок. Цу кердача участках даьца са къамаьл хилар цун начальникаца, шийн болх дика бовзаш волча Гагиев Хьусена Ахьмадаца. Цо сона дийцар, из участок хьеллар сенца дувзаденна да а, цо малагlа продукци арахецаргья а, хlанз укх сахьате шоай болх дlа мишта бода а.

Ахьмадаца даьча къамаьлах сона хайра цар дlаболабаь болх чlоагlа пайдана а лоархlаме а болга. Хlана аьлча, цар арахеца дукхагlа йола продукци хьаергъя заводо дlакхувсаш йолча диританоки отходех. Масала, на продукци я, кхалнаькха парфюмерии набораш, зlаьмаш хьалъехка кlаргаш. Укх кердача шера участко арахеца лерхl токарни приспособлени.

Шоай коллективах лаьца начальника йоахар: тха коллектив комсомольско - кагирхой коллектив я. Къона болхлой шоай балха тlера а. шоашта па ховр хьахотташ а, болх кхы а дикагlа бовза гlерташ а ба.

Парте XXVI съезда накъайодаш коллективо лерхl, серийни сувенирни набораш арахеца.

М. ВАРАХОЕВ,
Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-Гlалгlай университета 2-ча курса студент.

МОСКВА. Дукха ха йоаццаш ТАСС корреспондента къамаьл хиннад РСФСР заслуженни гІишлонхочунца, Моссовета Исполкома членаца, Социалистически Къахьегама Турпалца А. М. Суровцевца (сурта тІа).

Хаттар: Анатолий Михайлович, эзараш бола москвичаш бах хьа бригадо хьалдаьча цІеношка. Тхона хоviш да гІишлоихоша дукха болх баьлга. Дуццал тхона, сенца белгала долаш хиннад хьоаа 1980 шу?

Жоп: гІишлонхой бригадир хиларах тарра, сона керттера дар фу хиннад аьлча, из болх хиннаб. Балха тІехь толам хилар долчча хІаман лард я. ХІьта цунах бокха салоІам а хул. Бакъда, са производствени толамаш — уж, цунца цхьана № 1 йолча ДСК 3-ча монтажни управленена чуйоагІача тха ерригача комплексни бригада толамаш а да. ХІьта коллективо тІехдика болх а баьб. ДоккагІдола социалистически декхараш кхоачашдаьд оаха, хьалдаьд москвичашта керда доккха хоза 40 цІа — пхи эзар пар гІата квартир. ХІьта кхы тІа хьалдаьд 48 эзар квадратни метр нах чубаха цІеноц.

Соахка гІишлонхошта юкъе эгтар хьалха тхона елар юбилейни сийлен Ленински грамоташ — ерригача бригадана а хІара цун члена а — пхе шера задани толаме кхоачашдьнрах.

ХІанз кердача тайпара тоаяь квартирий планировка йолча цІеноштa монтаж еш я бригада.

XI пятилетка программа оаха лаьрхІад В. И. Ленин ваь 115 шу дизарга кхоачашъе а къахьегама овсарле 30 процент лакхъелта Іалашде а.

Ю. ЛИЗУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГОРОДА ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВ

Самардийнахьа парте обкома позитдешара ЦІагІа г. Грозне партийно-боахама актива собрани хилар. Цига дийцар «КПСС XXVI съезда йола «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегІайоалаяра керттера постамаш» яха КПСС ЦК проектах городской партийни организаце декхарех» дола дош. Цу хьакъехьа доклад йир парте горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Доклад юкъаІв къамаьлаш дир: П. Н. Громова — парте Ленински райкома хьалхарча секретара, И. Н. Вороновича — Нохч-ГІалгІай гІишлонтьяра управлене керттерча инженера, М. З. Межидова — Грозненски вагонни депо слесара, А. И. Мухортовас — халкъа депутатий Старопромысловски райисполкома председатела, А. И. Конникова — «Промавтоматика» НПО опытни завода бригадира, В. А. Абдулаева — «Грознефтеоргсинтез» объединене производственно - товарни конторе партийни организаце секретара, С. Айдамирова — Грозненски производствени швейни объединене болхлочо.

Актива собране резолюци тІайийцар. Цу тІа белгалдаькхар, города беррагача къахьегамхоша чІоагІа къобалдь парте XXVI съезда йола проект тІайийцалга, из шоай дІахо йодача хана де дезача гІулакхий программа санна лерхІаш уж болга, къахьегама совгІаташца мехка коммунистий форуме паргьабаха лерхІаш болча города къахьегама коллективаш болхлой хьинар цо кхы а дакхагІча боарам тІа даьккхалга.

ДИКАЧА НАХАХ

ВОЛАШ ВА МАСАЛ ЭЦА САГ

Цкъаза «Нийса вахийхьогІ со, нийса бий-те са никъ» яха уйлаш керта чу йоссаш хила тарлу цхьаболча сага. Хац сона «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене ЦДНГ-3 мастера Терлоев Суламбика цу тайпара уйла дагаеннайий, цхьабекъде. нийсача новкъа-м ва из. Из баькъдеш дувцар цун новкъосташа, ЦДНГ-3 партийни организаце секретара М. Н. Коврижникова «Малгобекнефть» НГДУ комсомольций отчетно-хоржамий собране шоай къамаьлаш деш:

— ГІоина волча болхлочунгара вьнна мастерга кхаччалца вай біаргашта ніаз хьалхийна ва Суламбик. Массаза а вай коллектива юкъен управлене гІулакхаш довзаши ва из.

Деша ваг Іача хана довза мехкдаьтта дакхара балха говзал карерайне лоин вар Суламбик. ХІьта 1969 шера «Малгобекнефть» НГДУ Социалистически Къахьегама Турпала Мария Яковлевна Паука култвадеча № 1 йолча мехкдаьтта промысле балха воагІа из. Цу хана 17 шу даьнна мара вацар. Укхаза гІонна вола болхо вар из. Сихха шийна де дезар дІадаь операторашта Балаев Керамийнен Брохия Алексейнен тІаводар къона болхло. Хьоиаш хулар цар балха процессага, цахоир хоаттар.

— Боккъалдар аьлча, цар езаллийтар сона мехкдаьтта-хочун говзал. цар вир сох боккъонца вола къахьегамий дергдола, бехктохам болла болхло, — яхаш дувц Суламбика. — Нагахьа санна болх лерттІа дІа ца болаш моттиг нийсъелча дега тоам хургбола дош сога ала корадоре, халонех біу да къожабе Іоманора Карамиа е Алексея а.

Кхаь бетта йолча оператора курсашка деша воьхийт къахьегам беаш воле вІмига саг. Оператора шолагІа разряд а йолаш юхавоагІа из.

1973 шера Грозненски мехкдаьтта техникуме мехкдаьттан газен скважинашта эксплуатаци яра факультете деша вахе экзаменаш толамца дІалу Суламбика. ХІьта цу шера Эскаре гІулакх де тІаккхайн цунга.

Цигара цІавеча юха а шийна хьамсарча коллективе хьавоагІа Суламбик. Юха а дика тІехьа дукхагІа тІаузваш болча шийна балха тІа дІанийслу из. ХІанз техникуме лыкхха диплом практически балха стажи йолаш ва Суламбик. Шийна къаьстта участок хьа а ийна хІанз къонагІа бараш Іомабе могаргдолаш вар из. Цудукха тІоанашна давлени лоаттаеча не хе ше мастерала хьоданарех гамаш лиэар цо. ХІанз мукъа ха вІезигагІа хуле а дог гІоадаьнна, обществена кхы а дукхагІа пайда беш ше волга хоиш вар из.

1978 шера июнь бетта кердача парогенераторни установке мастералла хьожаву Терлоев Суламбик. Цул цхьа-шин бутт хьалха юха а балха говзал лакхъеча курсашка хилар.

ХІанз шийна участке балха баьхка къона болхлой Іомабе беаш хулар къона мастер. Царна шиин бетта йола курсаш вІашагІъеккхар цо. Цун «академе» гІолла чакхбаьнниб Балаев Мурад, Лукожев Эльбрус, Ревина Лида, Дударова Люба, Луценко Георгий, Петрушева Рая.

Комсомольско - кагирхой лоархІаш я участок. Шийна коллективерча 15 болхлочох нийс ше Іомаваьв цо. Управлене а ЦДНГ-3 а сийдеш я из коллектива. Плановни заданеех лоархІаш хьайоагІа Терлоева участок. ДІадахача шера план а тІехкхоачашъяьй цо.

КарагІдьниачох кхоачам баь ца Іеш оамал йолаш ва Суламбик. ХІана цун цІи я цхьа рационализаторий спискa тІа. Из каст-каста біаргаго йиш я оборудоване чертежашца. схемашца болх беш. Дукха ха йоаццаш цун предложенегІа участка балха юкъейихьар хиш анализ йоаккхаш йола холодильник.

— Дикка хана цар тух доаллий хьамара ека анализа деаэраторах хий хьакъестаде. 138 градусал тІехйоалаш йоажа яр цун. ХІьта хІанз холодильника амаа вика чура хьаьлуха йоахал 40 градусага дІакхоачаш я.

Къоначa болхлочун дІахора балха а вахара а гІулакхаш юкхьанца баьча хьехамах тийша хургa аьнна хетеш ва из. Цунна дола масал да Суламбика къахьегама вахар ше. 1979 шера Коммунистически парте мугІарашта юкъе вехар, укхаза Іомайир шийна дукхаезаша балха говзал.

Боккха обществени болх делабу Суламбика. Из ва цехови газета редактор, цехкома председатела заместитель, халкъа депутатий МагІалбика горсовета депутат.

З. САЛТУКИЕВА,
«Ленинское знамя» газета балхо.

ІИЛМЕИ ПРАКТИКЕИ

УЗБЕКСКИ ДУГА

Дуга леладеш 35 специализированни совхоз я хІанз Узбекистане. 1980 шера мехка амбарашка 425 эзар тонн дото беса лаьт чуттессад республики дуга леладераша. Цу культура хьувкъам лакхбеча доккха дагъа лаьцад Узбекски дуга Іилма-толхама института Іилманхоша. АПН корреспондента Пургин Владимира декарагІа института директора Урманова Хайрас дувц:

— ДІадахача ткъаь шера 3,5-зза тІаккхиттай республике дуга плантацеш, хІьта хІанз 104 эзар гектар дІа а лоац. Дерригa чудахьа дуга дукха хІама ца вшшаш ялхазза тІаккхиттад цу юкъа. Узбекистана дуга леладераша лакха хьувкъам чукхухь, юкъера лаьрхІача хІара гектара тІера 30 центнер йолаш. Цкъаьннахьа баьккхабац из толам, боаккхашбоаккхаш баьккхаб. дакъа хІанзарча хамарча техникаца Іалаш ме ду, боахамашка минеральни удобренеш оасар ду химически средствашк кхочарга. лаьтта леладера хьалха нетта методаш карерзаярга хьежжа.

Республике дуга леладелга дегІадар айхха дувзаденна да дуккхача хана деня республике дІадуваш хинача моттигерча сортий метта лакха продуктивность йола селекционни сорташ хьадарца.

Дуга даьнъера селекционни балхаш дІадолладьд Узбекистане 1933 шера, 1968 шера институт яьча опытни станце. Цу шерашка Іилманхоша-селекционераша хьа а дьвд Узбекистане, Туркмене, Казахстане районированни а кьй моттигешкарча сорташца нийсдича дикагІа хьувкъаш, халача хьалаштев лазараштех дикагІа духьала отташ дола 15 сорт.

ВІалла дукха ха йоаццаш а тІехьа дуга кхедеш дуккха кулгашца къахьега дезар. хІьта уж балхаш машинашна дайтаргдола ха гаьна хетар. Амма мохк мелиоративни программа чакхъякка болабенна итт шу совгІа ха йоалаашехьа дуга кхедара ерригa операцеш машинаша кхоачашъе йолайир. Нагахьа санна 1965 шера плантацей хІара біьь гектара 1,62 комбайн кхоачаш хинна яле. хІанз уж пхиъ гаргга я. Цунга хьежжа дукхагІа хиннай тракторaш, дуга дув машинаш, жаткаш, кхыйола специальни техника. Шерра пайда эца болабаьб юргбоахама авиацех, къаьстта а химически оасар деча, плантацешта минеральни удобренеш еттача, дуга дІадувча авиацех.

Массазарча агротехника хьехача тайпара болх беш хилча, плантацешта хий тІадоккийт дуга дІадийна ма даьлликге. Узбекски Іилманхой группа предложени йир кхашка хий дуга дІаделе 20 — 25 ди хьалха дехка аьнна. Дуккхачa шерашка даьхача земанна хьахьекхадиига хий дехкаш хилча дуга хьувкъам 20 процент а кхы совгІа а лаахлуш хилар. Хий хьалхе а тІаухийташ хилча лаьттах йоахка баьццовгІана пайдана йола хІамаш хьаю цо, лелайоаха баьццовгІо дикагІа чулоацаргйолаш ю, баьдовгІа азотни цитани тоаю. Из хІама къаьстта пайдана хиннад вІашта дуккхача шерашка дуга дерагІа яьнх дийрзача лаьтташка. Цу лаьтташка 1,5 — 2-зза алсамбоал дуга хьувкъам.

Кердача методагІа леладу дуга самолеташца дІаде деза, фу хьалхе а минеральни удобренеш растворилла делле тІоада а деш, тІаккха дуга дикагІа хьатІадоал. Опыто хьахьокх, аэропланаца дІадувча дугага боде мах тракторца дувчунга бодачул лоадама дукхагІа ца хилар, цхьабакьда. укхаза балха оасарле дукха а лакхагІа я. цхьан самолето дийнахьа 100—150 гектара тІа дІадув дуга.

Шерагара шерага дукхагІа новкъостал ду самолето лаьтта леладераштa. Масала, хьалха дукха къахьега а ха йоае а езар кулгаца оасар деш. Дуга зІамигача лаьтташка дІадуваш хиннача хана боахамаша ничча бесса йиш а кхоачашйора из операцe. ХІанз, дуго дІалоаца моттиг чІоагІа шеръеннача хана. кулгашца оасар де гІоргарах хІама хургдац. Из гІулакх шийна дІатІелаьцад авиаце. 80 процент йолча дуга плантацешта фегара ю гербицидашца обработка. Химически способагІа оасар даро хІара гектара тІара чубахьа хьувкъам 8 — 10 центнер лакхбу, хІьта мах кІезигагІа а бода. Оасар кулгашца деш хилча цхьан гектара тІа 100 — 130 саг-сахьата къахьега деза, химически — дерригa а 1,5 сага-сахьата.

Цу тайпара эффект йолаш да минеральни удобренеш тувсилга а. Чаккдаьннача шера дуга кхай хІара гектара тІа бархІ-бархІ центнер фосфорни калийни удобренеш шийт-шийтта центнер азотни ярагаш тайсар. Нагахьа санна авиаци хинначецаре, из лоархІаме агротехнически операци чакхйоаккхалургьяцар.

Узбекистане хІанз хьалий дика планированни ль 5 гектарагара 10 гектарага кхоачаш майда чулоаца йоаккхий чекаш йола хІанзарча халата ра инженерни дуга системаш. Кагий чекаш йолча лаьтташка хІанзарча машинний йизза комплексах пайда эца а цига эгара дикагІа йола хии режим поаттае а хало хул. Йоаккхий чекаш йолча системашка техника балха оасарле чІоагІа лакхлу, кхашкарча балхий ханаш минимумага кхоачаш лоацлу. Укхаза аттагІа да севообороташ нийса лелае вІаш тІехьдаккха.

— Тха Іилманхой гаргагІара программа я, — йоах Урманова Хайрас шийна къамьл чакхдоаллаш, — 100 — 110 центнерга кхоачаш лакха хьувкъам тергбола дуга керда сорташ хьадар.

(АПН).

Специалиста хьехамаш

ЛАЗАРЕХ ЛОРАДЕ ХЬАЙБАШ

ХІана Іа да — хьайбаш леладерий эгтара бехктохамегІа йола ха. Хаоттама хьалаш аьттув болаш дале а. республикерча дуккхача боахамашка дина вІаштІехьдаьккхадац доахнига Іа даккхийтара гІулакх. Царех я Сунженски районера XIX-ча партсъезда цІерагІа колхоз, «Белореченский», «Джалка», «Горагорский», «Верхне-Наурский», «Автуринский», «Лермонтовский», кхыйола совхозаш. ГІийла доахан, къаьстта а къонадараш, дукха де цу боахамашка. хІьта Наурски Шелковской районий боахамашкарча цхьадолча Іулашцара дукха ма гІоарал дайна да. Нагахьа санна цу хьалашка долаш хьайбашта дукха ха йоаккхен кхоачамбоацараш дІадахара де дезар сихха ца дойн, тайп-тайпара лазараш хьан хьайбаш доккъ тарлу.

Иштта моттиг ца нийсъялийтар духьа хьайбашта совнагІа гІожен концентрированни доакъараш дехнигa вІаштІехьдаккха деза зооветспециалисташа, фермий заведующеша, бригадираша, гІоарал дайнек цамогаш долен доахан хьа а хержаш, шо-шоай группаш а еш дІакъестаде деза дикагІа кхабар а доагІаш дола дарба дар а духьа.

Цу гІулакха баьхьа хургда массе а боахаме кхерамеча лазарех хьайбаш лорадара чІоагІа паньаргйола дарбан - профилакти ческие пунктaш яхача. ЧІоагІа лоархІаме да. цу тайпарча пунктaшка даим эшшача боарамех дикен концдоакъараш, йод хилийтар, хан-ханнахьа кий лелалар.

Республикерча дуккхача боахамашка, къаьстта а Тайркал дехьарча колхозашкен совхозашкен хІанз, Іай, ма дахна доладеннад Боахамий кулгалхой, зооветспециалистий, беррагача хьайбаш леладерий декхар да дахка деадена жерч дикагІа доакъараш Іалашдар а хІьта шитта хьахинна Іоахаргий упакцІена хилийтара мел эшар дар а.

Керда Іодаьча Іоахарашта дукхагІча даькъе шелалах хул лазараш — бронхопневмоне хьесапера а кхыдараш а. Цудухьа керттера уйла тІахкийта йоагІа царна ярa профилактика яра. Цу гІулакха хьалхагІе а кийчъе еш сквозняк йоаца, дехьа вІалхьардар даь йола сийрден йІайхен помещенеш.

Диццалийта метаргдаш аьса яха лазар я. ХІана аьлча, аьсана духьала къовсам лоаттабара болх мелбалийтача, из во лазар хьа тарлу, тІаккха дукка а халагІ хурда доахан Іангара даха. Цудухьа ветеринари специалисташ боахамашкарча хьайбашка хадаена хьежа беза. хІьта, нагахьа санна аьса хилара белгалонаш гучайоале, сихха оврцагІбола беза лазар къоастадарин дарба даран. Лазар гаьна ца далийта ханнахьа маьхий деттар духьа хьайбашта вакцинаш яра ханашка лаьрхІа хьежа деза.

Цул совгІа, хьайбаш Іай чусоцадаьча хана царна юкъе бруцеллезии туберкулезии дІахьа даларен даржарах аьттув бола хьалаш хул. Из ца хилийтар духьа ветеринари специалисташен боахамий кулгалхошен тІахьожам лоаттабе беза профилактически упакцІепони дерригa гІулакхаш чакхьахара. Керттерча даькъе Сунженски, Грозненски, Надтеречни, Шалински, Назрановски районий боахамашта доагІаш да из.

Іа замалахьа «Птицепрома» коа тІара оалхазараш леладеча боахамий зооветеринарни специалисташа тІахьожам лоаттабе беза йоахал телеп фо хувцен системаш вІаштІехьа хилийтара, цо йиш хулийтаргьа котамашта хулача цхьадолча, белгтала аьлча, колибактериозан микоплазмозан динатІа профилактика е.

Уж а кхыйола а ветеринарни мероприятеш чакхьяхаро республикерча хьайбаш леладераштa новкъостал дергда цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера хьайбай продуктивность лакхъе а КПСС XXVI съезда баха ва боагІара накъьбахе я.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринарни Іилмий кандидат.

Доазол дехьара

АФГАНИСТАН. Апрельски революце моастагІашта духьала къовсам лоаттабелга дерригача халкъа гІулакх хиина дІаэттад. Джангалакски авторемонтни завода — афгански столица йоаккхагІйолча предприяте — болхлой герзаш бе а доахкаш баьхкиб дешаша хилар дІадаккхара вІашагІъеехача курсий занятешка (сурта тІа). МоллагІча хана бандиташ [illegible]

И. БУДАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Нуриене Фарин — Азизбекова цІерагІа Бакински институт чакхъяьккха я. Шийна даймехка цІаяхачул тІехьагІа Афганистана къулбаседе мехкдаьттан газен департаменторча геологе комплексни лабораторена кертте эттай. Нуриене — кхалсаькка провинциальни комитета член, хІьта кхитта департамента женсовета председатель а я.

М. ОЛИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Социалистически мехкашкара хоамаш

БЕРАШТЕИ КАГИРХОШТЕИ

Ткъо шу дизар белгалдоаккх Варшаверча кагирхой Дворецо. Цу юкъа столицерча а цунна гонахьарча юрташкарча а 300 эзар гаргача школе даха ха йоаццача берехи школай дешаркоехи дворецe ухаш бола цун доттагІий хиннаб. Уж хул ухкаш вІашагІъехкача тайп-тайпарча кружокий, секцей, мастерской занятешка. Геттара дукха ба, масала, художествени творчества, балета, авиамоделироване, нийк дара гимнастика кружокий занятешка ухараш. Ах шу хьалха дворецe хьаьхар Іилмай общество, цига дІачуйдора бераш школа рекомендацех. Царна шефство ю варшавски вузаша. Бераш хІаман хьисап де я ве а Іомадеш преподавателаш гІерт царна къахьегам безаш хургдолаш кхетам бала.

Дукха ха йоаццаш дворецa Іан беша хьайийллай выставка, цига хьаьхувки кховттъе итт кружокерча берий творчески балхаш.

БОЛХ БЕЧА САГА ЙОАКХО ЯР

Болхлой къахьегама хьалаш дика тоадар бахьан долаш тІехххьарча шин шера производства эффективности продукце дикали лакхъеннай Дархан яхача городерча силикатни кирпичашки ечен кІир йоаккхачен заводо. Лакха хьохкамаш даха гІо даьд предприяте йоллективаа монгольски профсоюзаший Центральни совета къахьега лорабара Іилма - толхама лабораторо - балхахоша. Кхо шу хьалха хьаьча лабораторе вІезига уттаилиш мехка заводашна, фабрикашка, боахама организацешка къахьегама хьалаш тоадара, къахьегам лорабара а кхерамзлен техника а правилаш нормаш нийса лелаяра тІахьожам лоттабарах, йола рекомендацеш. Къахьегам лорабара хьакъехьара специалистий предложенеш кхочашъяро йиш хилийтай дукхача предприятей болх беш бараш дикагІа лорабе масала сов чІоагІача гІар-татахи вибрацехи. профессиональни лазараштен травматизмален профилактика елга эргадаьккха тоаде.

Лабораторе вІашагІйоллаеран кердагІа йолча аппаратурацен оборудованецен ІезашъьІаран, кадраш кийчъяра доккха гІо даьд монгольски профсоюзашта ВЦСПС.

(АПН).

Сионизм ше йолча бесса

ИЗРАИЛЬСКИ ОККУПАНТИЙ ИЙРЧА ГІУЛАКХАШ

— 1967 шера израильски агрессораша дІалийцача Иордан яхача доадача хиш Малхбузехьарча дистошкен Газа сектореи даим телхадеш я сага бокъонаш, — аьнна заявлени йир Палестина мукъаяккхара Организаце (ООП) доала а деш болх беча оккупированни территорей гІулакхашта йолча бейрутски бюро гІулакххочо Аттас Абу Іисас. — ИрагІа йола оагІув палестински къамах болча наха духьала ерзаяь я оккупантий репрессивни политика. Цунна тешал ду городий мэраштa низагІа депортаци яра факташа, профсоюзни активисташ лувцаро, палестинцийий бокъонаш хьаллуцача цІи хезача журналисташта тІакхеро.

Аттас Абу Іисай балха кабинете латт йоаккхий палаш тІа а ядаш йола стеллажаш. Цар бетта гаргаш тІара йоазош деш да: «Палестинцаш оккупационни избахтенашка», «Палестински лаьтташта конфискаци ярах йолча фактаех», «Студенчески болама доакъошхошта духьалара репрессеш», «Палестински политически лидераштa тІаккхер».

— 1974 шера 20 ноябре бус, — дагаух Аттаса, — Иордана Малхбузехьарча оагІорахьарча Арин яхача моттиге дагІача са цІагІа чуийккхар израильски тІема полице наред. Чухьажара а лацара а йола ордер хьа а ца хьокхаш цІагІа мел хинна хІама кІалтІатехар салташа, тІаккха со «джипа» чу а кхесса витар. кхыметтел дезалга йист а ца хулийташ. Дукха ха плалехьа тІема губернатора резиденцеча юкхе сецар машин, цига хьавоалаваьвар кхы а ниь палестинец. Царех сона вайзар Бир-Зейнтерча университета ректор. Массане а кулгаш дийхкар тха, біаргашта хІамаш хьоарчайир, тІера кьайла йолча грузовика чу а кхайса мича дуг а ца оалаш дигар тхо.

Са хиллалца дахар тхо. Са тоскаш латтача хана, машина чура ара а кхайса ниьгъа йисте дІаоттадир тхо. БІаргех хьоарчаль хинна хІамаш дІаяьхача біаргабайра тхона нач ухкаш тоаш а йолаш тхоашта хьалхашка мугІарагІа латта израильски салтий. Амма из тоаш тохара инсценировка мара хиннайцар. Хьалхашка дІаэттар эпсар, цо Іодийшар тхона «общественни порядок телхаяра нах тІахьехарга» тхо мехках далар ах дола тІема губернатора увая. Тхога цхьа дош а алийтанзар тхой хьакъехьа. салташа тоший бовхаш а деттаж дІатІедьхар тхо ливански территоре тІа.

Ялх шу хьалха Аттас Абу Іисайна тІаэтта хинна хІама хІанз а каст-каста нийслуш да. Дахача шера май бетта кхетта цхьанна а законагІа е йиш йоацача тайпара депортаци йир Хеврона Фаид аль-Кавасма яхача города мара, Халхула Мухаммед Мелхем оалача города мэра, Хеврона шарІате суда судахочоа шейх Раджаб Ат-Тумейшена. Уж Іаьдал мара долаш а наха лоархІаш а бола нах шоай цІеношкара низагІа ара а боахаш, нерах Іаьрина хІамаш а хьерчаеш, армейски вертолеташца Къулбехьарча Ливана территоре тІа дІахийцар. Уж мехках баьхар суд а тохаш а боацаш. цхьанна тайпара а бакъдаь дІахьойла йиш йоацача хІамашта бехке а баь.

Аттасаца цхьана хьанІалтІаетт оаха досье оагІош. тІа-тІа дукхагІа гучадуул израильски оккупанташа палестинцашта тІалоттаача тотальни произвола сурт оттадеш дола керда гІулакхаш. Факташа хьахьокх, оккупационни «администраце» из нагийташ хиларагІа палестински Наблуса яхача города мара Шакаа Бассама Рамалла яхача городерча цун коллегана Керим Халаф террористаша покушени яь хилар. Уж чІоагІа лозабаьбар цар автомобилашта чуехна хинача бомбаша. ВІалла дага а доацаш гучадаьлар цу дийнахьа Эль-Бир яхача города мара ИбрахІим Ат-Тавила машина чу бомбе елла хилар а.

Оккупированни территорей гІулакхашта йолча бюро сведенеех, израильски оккупаци латтача шерашка депортаци яьй шин эзар сага гаргача боаэаш болча палестинки дентелашта, 200 эзар саг совгІа ба лийца. сецабаь е лоткъамаш яйдаь палестинцаш. ХІанз укх сахьате деш чІоагІа низаш а долаш воча хьале израильски 30 набахта чубоахна палестинцаш пхи эзар гарга саг ва. Шоай мехка юхацІабаха бокъо ца луш бола, цІенош, лаьтта, боахам а бита сионистски произволах бaйдде мехках баьнна дела палестинцаш біаьш эзараш ба.

— Вахьан доацаш дац, — йоах Аттас Абу Іисас, — оккупированни Іарбий территоре тІа репрессеш укх шера къаьстта совъялар. США, Израила, Египета вІаштІехьдаьннадац агрессорий кога кІал хургйола «администрацивни автономи» оалаш яр палестинцех хьоарчае. Виь миллион сагех латта тха халкъ. Палестина мукъаяккхара Организаце кулгал а деш, дІахо къовсам лоаттабеш да шоай мехка юхацІабадахкарам шийн лоІамера паччахьалкхе хьаьран.

Владимир ФИЛИППОВ,
АПН корреспондент.

ПЛАНЕТА ТІЕХЬАШ ДОАЦАШ ХИЛИЙТАРА

10 январе Хельсинке хьоада машара, разрядка, гера дІадаккхара хетаь кагирхойи студентий Дерригдуней форум. Цунца дувзаденна Агентство печати корреспондент Орбис Ивана Жабкова Чехословаке кагирхой Социалистически союза Центральни Комитета секретарь Ян Бруннер волча хиннай. Бр да цо дийцар:

— Финлянде кагирхой организацей Комитет инициатор а йолаш Хельсинке хила дезача вІашагІкхетарах гера дІадаьккхара, машар баьнерча къовсама, дунен халкъашта юкъера кхохкам вІаьдбара проблемашта йола дунен тІа эгара хьалхара кагирхой форум хургa. Из хургьа тІехьарча 35 шера хинна планета кагирхой эгтара йоккхагІа йола машар беза акци.

Ерригача континенташ тІарча тайп-тайпара политически лоствмаш долча организацеша бахийтараша юкъа кхаргьа хІанзарча ханара эгтара лоархІамегІа йола проблемаш. Юкъаргьараш я эгтара хьалха дунен халкъашта юкъера гІулакхаш дегІаахара перспективаш, разрядка политически тІемен аспекташ, гера хьадента сиццарах, хьакула социально-политически хІамаш. Иштта дувцаргда машар, [illegible], социальни прогресс бахьан, гера дІадаккхарам къамаш шоай мукъагІа хилийтарех лоаттабеча къовсаме дерригача мехкий кагирхошен студенташен цхьана гІулакхаш леладарен цхьана балхаш дарех дешаш.

Чехословаке кагирхошта хьалхара Дерригдунен форуме Хельсинке гІоргьа кагирхой Социалистически союза делегаци. Машар, разрядка, социальни прогресс бахьан, империализмана духьала лоаттабеча къовсама гІулакха юкъе доккха дакъа лоац тха мехка кагийча нахен мехкарашек. Из хьахьокх демократически кагирхой Дерригдунен федерацена а штаб - квартира Праге йолча Дунен халкъашта юкъерча студентий Союза а чудоагІача дунен кагирхой прогрессивни низацией организацешцей ССМ айхха цхьана леладеча гІулакхаша. ХІанзарча ханара лоархІаме проблемаш хьестаеча цхьана гІулакхаш леладар эффективни хилар хьахьокхаш дала масал да ССМ ВЛКСМ-ца, Финлянде кагирхой организацей Комитетаца, кхыча организацешца дуккхача шерашка [illegible].

ВІарччача дІадахача шера лаьрххІа кийчо йий оаха хургйолча форума. Цунна кийчо еча тха союзо лаьца доккха дакъа хилар «Европа кагирхойи студенташи чІоагІа машар бахьан, кхохкам йаьгІбара, гера дІадаккхара, кхерамзле бахьан, цхьана гІулакхаш леладара лоаттабеча къовсаме» яхача дунен халкъашта юкъерча семинарах. Из чакхъьлар 1980 шера аьхний Шумаве, Малхбузехьарча Чехе. Европе 44 организаце викалаша массана раьза а волаш тІайийцар цига планета кагий нахи мехкарийн бохаргбоаца машар бахьан лоаттабеча къовсаме шоай мугІараш чІоагІа кхотадара тІахьехаш йола резолюци, дІадийхар ОСВ-2 Договора ратификаци елга, Европе тІема разрядланен гера дІадаккхарам хетаь конференци кийчъелга сиццар, европейски континента тІа керда американски ядерни ракеташ дІанийсъяра чІоагІа духьала доалара.

Чехословаке кагирхой тийша ба, Хельсинкерча форуме а дерригa керттера дешаш дунен къона нохчал вІашкаувзача хІийлен тІа, планета кхоанарча денах бола бехктохам кІоарта кхета а беш къестадергхиларах. Тха делегаци йода Финлянде столице машар, разрядка, гера дІадаккхар бахьане лоаттабеча къовсама юкъарча гІулакха юкъе шийгара доагІа дакъа лаца дага а йолаш.

(Орбис — АПН).

Культура учрежденей отчеташ

Дика традици а хинна дIаэттад Советски районе шер-шера культура учреждениша бахача наха хьалхашка шоай балхах лаьца отчеташ елга. Цига дуьц юрташкарча культура кхуврчаша тахан беча балхах, цар толамех, бахкацарча кхоачамбоацарех, бахача наха культурни гIулавхаш делга тоадара де дезараш белгалдоах.

Укх денношка цу тайпара отчеташ хилар районерча Дай, Шаро-Аргун, Итум-Кхала яхача юрташка.

Б. СОЛТАГИРЕЕВ.

Спорта хоамаш

ЦIАЬКХА А ИЙШАБ

Город Шевченко чакхъьвнай волейбола класс «А» хьалхарча групов йиълагIа тур. Укх турс вай волейболисташ ловзаш хилар Минскерча «Мотораца». Счет 1:3 а йолаш ийшар. АргIанара вIашагIхетараш вокх командашта чакхдаьлар с счеташ а йолаш: СКА (МВО) — «Динамо» (Ленинград) — 3:1, «Куроаппаратура» (Вильнюс) — «Спартак» (Петропавловск - Камчатский) — 3:0, «Калев» (Таллин) — «Каспий» (Шевченко) — 3:2.

Иаъ тур чакхъьлча 6 очко а йолаш хьалхле армейцашка я. Вокх командай ер очкош я: «Динамо» (Ленинград), «Калев» (Таллин) — йиъ-йиъ очко, «Каспий» (Шевченко), «Куроаппаратура» (Вильнюс) — кхокха, вай «Автомобилистеи» Минскерча «Моторек» — шишша. Петропавловск - Камчатскерча «Спартака» — ноль очко.

ДАКЪА ЛОАЦАРГДА ФИНАЛЕ

Курски областерча Железногорск яхача городе чакхъьлинай самбох латаш Къулбехьен Россе хьалхле якххара школьникашта юкъе ра яхьаш. Цига дакъа лоацаш хиннача «Урожай» яхача ДСО республиканский Совета шин викала дика аьттув баьнваб. Ишта, 45 килограмм дозал долча самбисташта юкъе хьовсаеиша хиннача Газимагомедов Левас чемпиона цIи яьккхай. 81 килограмм дозал долча Исмаилов Рамзанах дото призер хиннав. Из толам бахьан долаш цу шинне а бокъо яьккхай апрель бетта Россе хьалхара моттиг йиккара хургйолча финале дакъа лаца.

МИЗИЕВ РАШИД — ЧЕМПИОН

Город Ореле чакхъьвнай школьникий XVI Ерригроссийски спартакиада гимнастиках йола зональни яхьаш. Цига дакъа лоацаш яр Нохч-ГIалгIайчера дешархой команда. Цу яхье дика аьттув баьлар Грозперча № 56 йолча юкъерча школерча бархIлагIча класса дешархочун Мизиев Рашида. Мастерий программагIа хиннача яхьецо яьккхар Къулбехьарча Россе абсолютни чемпиона цIи. Цул совгIа, укх яхье юкъерча зачете дото призер хилар № 60 йолча юкъерча школерча итталгIча классерча дешархочо Демченко Анатолех.

Йиiлгашта юкъе бронзови призер хилар № 41 йолча юкъерча школерча дешархочох Дегтярева Ларисах. Призераша юкъе ба Грозпера дешархой — В. Иванова, Т. Богославцева, И. Хрупова.

Командни зачетах хьалхара моттиг Нохч - ГIалгIайчерча гимнастнашка кхаьчар (463 очко), шоллагIъар — ростовчанашка (428), кхоалагIа приз ставропольчанашка яьккхар (332).

Вай гимнасташца ихьана из толам беиъ цар тренераша — В. Челухина, В. Ваниева, Г. Иванова.

Къахьегам, хьоцар, малх, догIа — жоп лургIа ялат леладечу. Маьхк — из вахар — арIда дуккхача а халача шерашка ваьхача саго.

Эзараш шерашка ше йоллаш хьайоагIача цивилизаце эзараш кердо продукташ «менюна» юкъе йихьай, бакъда цхьанкха къам, цхьанкха хилиъ дац хIанз из универсальни продукт — маьхк йоацаш дахаш.

Дунея тIа 40 эзарнел кIезигагIа йоацаш професси я. Маьхк йоттачун професси цу списокава юкъе эгтара хьалхарча моттиге латтаж. ХIанзарча космически бIаьшеренца нийс ца луi санна хеталу из къаьнара ремесло дукхалешта. Бакъда, № 118 йолча московски ПТУ дешархой — хургболча кондитерийн кулинарийн цу хьакъехьа кхы тайпа уйла я. 1980 шера училище деша хайнав 600 совгIа саг, кхьметтел кхы тIа группа вIашагIйолла а йийзай. Кхаь шера общеобразовательни Iилмай курс Iомаяь ца Iеш дешархоша Iомадергда специальни дисциплинаш. Ховш ма дий, аллха Москве бIаь совгIа цIи йола маькхабулочни изделеш арахецмага, хIаьта шиъ гIулакха специалист хинна дIаоттара хIара сорта рецептура Iомас ма езий.

Кулг кара болх беш хиннача маьхк йоттача промышленноста новкъостал ду хIанз механизаце, хувцалу цун технологи; хIанзарча кулинараша новкъостал ду электроника, автоматика. Бакъду цу ерригача чоьлхачеча процессала довл де ховргдолаш дешархоша Iомаду кулг кара болх беча производства гIулакхаш. Маьхк хьалра истори хоош ца хилча, хIаьта из истори тIехьенгара тIехьенга довлаш хьадена ма дий, бокъонца гIулакх довза йиш яц.

СУРТАШ ТIА: 1. Тахан «Черемушки» яхача московски экспериментальни кондитерско - булочни комбинате мастера ди чакхдоаккхаш я ПТУ-118 училища коллектива.

2. Космоса — шиъ закониаш да. Цига маькка гIаргIаш хила йиш яц. Цудухьа космонавташта кийчъю маькх ше къаьстта боарам болаш я.

Б. КАВАШКИНА суртащ.
ТАСС фотохроника.

ГРОЗНЕ ВАХАШ ВА ВЕТЕРАН

Халек ирах долаши кхел хиннай мугIарерча советски сага Тарарин Иван Васильевича. 1918-ча къонача Советски республикана халача шера ваьа из. МоастагIий цIера тома юкъе бовллар мохк, хIаьта а шоай Iаьдал лораде дIаэттача болхлой классон къегIа болча вахархошеи хьатIа мел гIийрта моастагIий юхатехар, революци котъьялар. ТIехдаккхар хургдац, нагахьа санна Иван Васильевича оамали патриотически уйлеи къона волаш а дIахорча шерашка а Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци чакхъьккихарийн цуина хераглдаьнараша лорадаьрийн традицешца чIоагIъеннай аьлча.

Шiйш къахьегамо гIулакхаш новкъост Тарарина дIадоладаьд 1935 шера «Ударник» яха фабричнозаводской училища чакхъьккхачул тIехьагIа «Красный молот» яхача заводе слесарь волаш.

— Сона дукха безаш бар слесарь болх — яхаш дувц Иван Васильевича — цудухьа из кIоаргагIа бовза а эрзабоахаш тоабе а гIертар со. Цу тIа а сай хьинарце цаьккъачъ алалехи сай новкъосталца дезал, къаьстта в сагота из эшаш хинна дам нанем гIаддига йиш хиларахи доккхал дора аз. Цхьабакъда, болх дукха бе йиш хилизар са.

1939 шера эскаре ваьккхер Иван Васильевич, хIаьта шу чакхдоалаш Дахьен довзонаш лорадера кIайча финашцн тIом беш хилар из юкъе вола бIу. Эггара хьалха из моастагIчуница тоссавенна а тIеми хьал цуина дайзаш ха яр из. Цу событешка котало яьккхар ЦIеча Эскаро.

Укх событеш чакхъьлиничул тIехьагIа И. В. Тарарина гIулакх деш хинна эскара дакъа эскара маьрчача вахаре юха дера.

1941 шера маьрша вахар юкъагIа даьккхар, тийшача балхах СССР-ах летар фашистски Германи. ТIом болабеннача хьалхарча деношка деза дукха хьовзамаш тIовхоачоддена халача тIем тIа дакъа лоацаш хул Иван Васильевич артиллерийски дивизе еза-йоккхача оруде расчета командир а волаш.

1943 шера моастагIчоа дукхьала тIом дика барах новкъост Тарарина «За боевые заслуги» яха медаль елар. Эггара хьалха денна совгIат дар из. ДIахо а ишта дика тIом барах «За боевые заслуги» яха шоллагIа медаль, «Красная Звезда» яха орден, кхыдола совгIаташ тийнад Иван Васильевича. Дукха баркалаш да цун Лаххехьарча Главнокомандующе тийнна.

1942 шера вахар коа. Тарарин Коммунистически парте мугIараштa юкъе. Мехка кхерза тIаэттало цу халача хана, йоах цо, цун мугIарашка мара кхычахьа сай моттиг йоацилга ховри сона. Фашистски Германеца лоаттабеча къовсаме визза вола цун викал хила доара. ХIаьта сай Даймехка паргIатон кортамукъаьен фашистски гIаьрахоех лорас уйлен доги хиларах къахетам боацаш еттар аз моастагIчоа, цудухьа Iоажалал а чIоагIагIа хилар денал. Ший бIена чу кагвир моастагIа.

Эскарера демобилизаци яь цIавенначул тIехьагIа, шийна дукхаезаенна квалификаци хувца ца а лоаш, производственно - товарни конторе слесаралла балха вода Иван Васильевич, ваха хьакъ а долаш салаIа ваха ха — 1978 шу — хьатIахачалца цига болх бу.

Хьамала къахьегаш болх барах цун цIи дуккхаза а сийлен УагатIа яьхай. дукха сийлен грамоташ, кхыдола совгIаташ тийнад цуна. Цхьабакъда, салоIаш дуккха ха яккха езанзар цун, слесаралла юха балха воагIа валар хьо, аьнна дехар дир цунга. Ахкала кераглдаланзар Иван Васильевича.

— Ишта дIаволавелар со юха а болх бе, — йоах новкъ Тарарина. — Вешта се а вар со сайна дукха безача балхачам бовиза, сай хьамсарча коллективаца юха юкъевахa а безам боагIар.

Шие сесагаце Мария Павловнайца вах Иван Васильевич. Из а хиннай тIем тIа дакъа лоацаш, дукха правительственни совгIаташ да цун тIем тIа. Советски Эскаро гIулакх дарах тийнна, вархI медаль я.

С. ЛЕВЧЕНКО.

ФЕ ХИЛА

НаькъагIа лелара правилаша гIашло декхарийла ву машинаш лелача наькъал дехьавалале хьалхагIа гаргга кхьча йоагIаш транспорт йоацилгах ший дог тешаде. ХIаьта нагахьа санна перекресток сигналашца нийсьеш яле, светофоро шийгахьа баьццара сердал гойталца сабар а даь, шорттига дехьавала. Цхьабакъда, наькъагIа лелара дисциплина эггара чIоагIагIа телхаеш болча гIашлошта хет, перекрестке латташ шоаш 20 секунд яьккхача шоашта наькъа санна хьовзам хулаш санна. Цига боккхагIчарна уллув бераш а хул цар даьр санна Iоадала гIулакх де а беле хьал-Iо удача машинашта юккъе гIолла дехьалелха гIерташ.

Массехк ди хьалхагIа № 18 йолча школа 4 классера дешархо А. Девиев Ленина улицагIа светофоро цIе сердал гойттаешехьа а дехьаэнкха веннав. Цига йоагIаш йола легковой автомашин тIа а кхийтта вожаваь. Машин лехнаш ваьгIача Э. З. Магомадова ханнахьа тормоз а теха машин лаьгIъярах дешархо дукха лоза ца веш висав.

ДIа-юха лелача транспорта чIоагIгIа кхераме да хьовкаш саг а воацаш айлаюкъе лела доахан. Дахача шера аьхки Ростов — Баку наькъа тIа доахан нийсдаларагIа цхьа машин вIашка а кхийтта авари йир 4 саг ве а чуш, 10 саг чIоагIа лоза а веш.

7 январе саррахьа Старопромысловски шоссе тIа Маяковске цIерагIа городок йолча меттe вIалла дага а доацаш цIаьхха наькъа тIа юккхача говра гIахкийттай машин. Из авари хиннача кхы саг лозаваь хIама дац, хIаьта а лулам дала тарлуш нийсъенна моттиг я из.

Наькъа тIа доккха хатар хиннад Шалински районе. Аргунски автотранспортни предприяте доалахьарча «КамАЗ» яхача грузовой автомобила водитела Грознера Велана бодача наькъагIа воваш легковойи грузовойи автомобилашта тIатехай шиъ машин. Цига лозаварах легковой автомобиль лехнаш ваьгIари цунцара пассажири лозаварах цигга веннав.

Ростов — Баку наькъа гIара Урус-Мартанагахьа воваш «Жигули» яхача № 51-25 ЧИН йолча автомобила водитела Т. У. Банаиева дукхьала йоагIача МАЗ-555 яхача грузовой автомашина тIатехай шийгара машин, хIаьта цига лозаварах ца ше веннав.

ДIадахача кIиргагIа (8 январе 15 январе кхаччалца) республика наькъашка 22 авари хьи 6 саг ве а вуваш, 15 сага човнаш а еш.

НГIАССР МВД ГАИ.

САЛТЕ А ХЬЕХАРХО А

Каст - каста ух № 13 йолча ПТУ тIема форма а юкъхаш бола кагирхой. Училища яьккха нах ба уж. Уж ух шоашта тIема гIулакха хьийха кулгалхо Юрий Павлович Погуляев волча. Юрий Павлович дукха хаттараш ду царга, цар дIахоро вахар дика хилар лоаш ловцаш доах.

Дукха хе йоацаш венав училища тIема кийчон начальника Погуляева кабинете Самиаев Муса. Цига дIаьйха къамаьл хилар отставнерча капитана къонача салтечуница. Дувца хIамаш дукха дар цар. Цу тайпара моттигаш дукха нийслу Ю. П. Погуляева вахарe. Кагийча наха айдлац шоай хьамсара хьехархо.

ХIаьтта нийна зIамига саг вар Юрий Павлович 1942 шера июнь бетта Краснодарски минометни училище деша водаш. Курсаш сихха чакхъялийта лаьрхIа яр, пхи бутт боаллачехьа лейтенанта знани елар Ю. П. Погуляевна. Цо тIом баьб МалхбузеI, Воронежски, ЦхьоалагIчен ШоллагIчен Украински, КхоалагIча Белорусски фронташка. ТIом лаьттача шерашка цун ва ениий шоллагIча степена Даймехка тIема орден, «За боевые заслуги», «За освобождение Праги», «За взятие Кенигсберга» яха медалаш — ерригаш а 13 совгIат.

ТIом сецачул тIехьагIа тайп - тайпарча моттигашка балхаш даьд Юрий Павловича, амма дукхагIча хана школашка физрук хиннав 1977 шера № 13 йолча СГПТУ воагIа из тIема гIулакх хьеха. Юрий Павлович ше воккха спортсмен ва, цун я футбола, волейбола, яйгача атлетика топаш кхувсара даькъе спортивни разрядаш. Цхьаь хана республика сборни волейбольни командла член вар из.

Шийна ховрех дукха хIамаш хьех цо дешаш бараштa. Каст - каста кхувл цо училище тIема ветеран Грозне вахаш вола Советски Союза Турпал Иван Федорович Сергеев. Училище хинна ишта тIема ветеранаш Д. П. Конов, А. А. Кареев, Советски Союза Турпал В. Н. Ермолаев, В. М. Тунзин. ТIема шерашка берригаш а Юрий Павловичаца цхьана 16-ча гвардейски минометни полке хиннаб уж тIом беш. ТIема ветеранашца вIашагIхетараш долча сайренашка берригa дешархой боагIа. Кагирхошта лов тIом лаьттача шерашка майра моастагIчуница дукхьала лаьттараша дувцарашка ладугIа. Ветеранашта вIашагIбеттабенача хана даьха дукха сурташ да Юрий Павловичага. Дешархошца цхьана «Даьй традицеш дIахо а хьоргья еба а ергья» аьнна йола стенд яьй цо царех. КагIийча наха эзаш тел ветеранашта, царна иллеш доах, стихаш еш.

«Живари кагий нах!» яха яхьаш чакхйоах училище. Цар организатор а Погуляев ва. Кагийча наха вIашегIа а йоах юхаеIашагIа а еки автоматаш, няя чIоагIагIа, кадайгIа малав хьож. КотбаьшнараштA совгIаташ тел. ТIема патриотически болх урокаш йолча хана а ишта урокаш яьлча а бу. «Массанена а пайдана да стройна юкъе дIаоттa, тIема гIулакхаш тIарча наькъа IаьдалагIа докладаш е, строевой тIа бахa Iомавалар. Цу хIамаша хоаду кагийча нахах доахка гIулакхаш», оал военрука дешаш барашка.

Урокаш йолча хана Юрий Павловича юххье деиз Iомаду кагирхошта тIема гIулакхаш. ХIара урока лаьрхIа да цун ше дувцар хьахьоккхаш дола хIамаш: схемаш, сурташ, кхьдараш, пайда эц классни улгах а.

Училища военни кабинет дика кийчъь я, певех хьалтеха плакаташ доахк. Массанахьа а цIена, порядок я. Дисциплина леласш ва хьехархо ше дергаш аьнна гIулакх мелла ца хала дале а деш, аьнна аьннача долаш ва. Оамал ишта йолаш а дена лоадаш а хиларагIа кагирхошна чIоагIа лоархI из. Урок ше душ ший практикаца, опытах доза дукха масалаш кхувл цо. Училище динагIа болча преподавателех цаI лоархIаш ва коммунист Ю. П. Погуляев. Даьхен патриоташ кхебар, кагирхой эскаре гIулакх дара кийчбар ший декхар лерхI цо.

М. ГАДАЕВ,
№ 13 йолча СГПТУ воспитатель.

Курчалоевски лесничества сувенирни цеха коллективо чIоагIа лоархIаш сий деш я станочница, коммунистически къахьегама ударник Успхадиева Зара. Яхье хьалха латташ хиларца белгальяьна я из.

Пхи шу мара дац из укхаза къахьегаш йола. Цу юкъа цо толамца карасмаьй шин балха говзал. Сувенираштa зилаш дохнача художника болхи станочница бари дика ховш я из. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 110 процентал чухьнахьа кхоачашъяь.

СУРТА ТIА: З. Успхадиева.

А. КЫЧИКОВА сурт.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА ХУРГДА

17 январь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Болх беш я «Фаьлг болча хьоашалгIа» яха берий киноклуб. 19.00. Болх беш я дискоклуб.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 12.00. «Гайдара салют!» яха берий утренник. 13.00. «Хозяен дунен тIа» яхача халкъа университета занати.

Химикий культура Дворец. 12.00. «Iан фаьлг» яха берий утренник. 14.00. «ТIоарска бургаш» яхача клуба спортивни яхьаш. 16.00. «Нохч-ГIалгIайчен муамаш» яха духовой оркестра концерт. 17.00. «Вай хахара эстрадни музыка» яхача темах йола кагирхой дискотека. 18.00. «Социалистически яхье котбаьинараш» яха КПСС XXVI съезда хетадаь радиожурнал.

М. Горьке цIерагIа клуб. 17.00. «Саги закони» яха тематически кинохьоккхар.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 14.00. Болх беш я «Къона юрист» яха клуб. 17.00. Болх беш я агитцентр.

18 январь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Мехкадаьтта мехкадаьтта «вахдохахеч промышленноста болхлой обкома союза къахьегама коллективай художествени самодеятельноста хьажар.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 15.00. Болх беш я «Ленинец» яха киноклуб.

Химикий культура Дворец. 10.00. Болх беш я «КIалдаьья» яха клуб. Шахматни турнир. 11.00. «Хозяечун дунен тIа» яха кинохьокхбар. 12.00. Боксах йола яхьаш. 16.00. Кердача художествени литература библиографически обзор. 18.00. «Социалистически яхье котбаьинараш» яха КПСС XXVI съезда хетадаь радиожурнал.

Просвещене балхахой ЦIа. 12.00. «Ленина сийна иллеш доах оаха» яхача темах КПСС XXVI съезда хетадаьча просвещене балхахой цIен коллективай художествени самодеятельноста хьажара II тур.

М. Горьке цIерагIа клуб. 13.00. «Са Даьхе — СССР» яхача темах асфальта тIа сурташ дахкара конкурс. 14.00. Болх беш да «Сийг» яха берий кинотеатр.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 15.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 17.00. Болх беш я агитцентр.

ХЬАДИЙЛЛАЧА ПИСЬМОЙ ДИ

Къахьегамхой бахача метте агитационно - массови хьехамеи болх бара из керда форма практикана юкъейоалаьй КПСС Октябрьски райкомо.

Цун фу маIан да аьлча, района къахьегамхоша вIашагIкхийттача метте цар письмошка оттадаьча хаттараштa хIара бетта цкъаьзза жоп луш тел партийня, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама болхлоша, нахчахьалкхен учреждений викалаша.

ВIашагIкхетарбола ди хьалхагIе а дIакхайкаду. Къахьегамхоша письмош чутувсийта къаьстта пьшкаш отталий агитцентрашка. Цу тайппара районе бахача нахага йиш я массе оагIорахьара уйла а яь шоай хаттараш оттаде, хIаьта парте райкома болхлошка — уж хаттараш хьагул'а даь, царна жоп далийта компетентни болхло хьийха воалаве.

Масала, укх деношка района къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш дир КПСС Октябрьски райкома хьалхарча секретара Л. П. Кнаиловас, чурча гIулакхий органий викалаша. Дизза жоп тийлар цар районе зуламаш леладарей бокъонаш телхаярей къакъехьа къахьегамхоша даьча хаттараштa.

Къахьегамхой бахача метте беча «балха кердача формо гIо ду долача хIамана уж дутIабахаре. КПСС чурей арахьарей политика дикагIа дIаовзийтара, харц хабараш айлаюкъе ца дувлийтаран селадаран, вай мехка, республика, г. Грозне, района, хIара къахьегама коллектива, бахача наьха политически, экономически, социальни вахаерча, уж яле а е кьиле я йолча оагIоех унахцIена общественни уйла хилийтара.

В. НИКИТИН.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА

Грозненски аэропорто дIахойт Грознера дIаухача самолеташ тIа дуккха мукъа моттигаш йолга. Аэрофлото льготаш тел. Агентства авиабилеташта заявкаш дIанийду телефонаца 2-24-52.

Ца кхетар хатта йиш я Аэрофлота агентстве (Полежаева улицагIа, 9/32, телефон 2-75-46). Ишта хатта йиш я Ленина улицагIарча 94/100 Трансагентства кассашка. Аэрофлота кассаш я ишта г. Назране, г. Малгобеке, г. Гудермесе, станице Орджоникидзевске, станице Наурске, Надтеречне.

Аэропорте лел № 106 йола автобус, из йолалу Орджоникидзе цIерагIча майдан тIара. Телефон 2-36-06.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 ЯНВАРЬ. I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Зуйранан гимнастика.
9.05 — «АБВГДейка».
9.35 — [illegible]
10.05 — «Тха адрес — Советски Союз».
10.40 — «Советски Союзе гIулла». Кинообзорен.
11.20 — «Москвичка». Телевизионни клуб.
12.10 — «Спортлото» 2 тираж.
12.25 — «Маьлха танзаш».
12.55 — «Художникех дувцар». Ф. Леже.
14.30 — Кердадерш.
14.45 — «Цхьогга». Телевизионни журнал.
15.15 — [illegible] Художествени фильм.
16.45 — Документальни фильм.
17.35 — [illegible]
18.15 — Политически обозревателе Ю. А. Летунова беседа.
19.00 — «Голубой огонек». Концертни программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Голубой огонек» концертни программа дIахозьда. [illegible]

II ПРОГРАММА

8.00 — Телевизионни документальни фильмаш [illegible]
[illegible]
16.25 — «Сталкер». Художествени фильма 2 сери.
18.00 — «Шун хаьхатий лехараша». Концерт (гIалгIай меттала).
18.30 — Спортивни программа.
20.00 — «Бийса диькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Могашал». Iилман-популярни программа.
21.00 — ДIалокх Венгерски паччахьалкхен симфонически оркестро.
21.40 — «Прилив». Телевизионни художествени фильма. 1—2 серш.

18 ЯНВАРЬ. I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зарядка в ДIаоттаь».
9.00 — Концерт.
[illegible]
13.20 — «Дена коммунистаха» [illegible]
14.20 — [illegible]
17.05 — «Кинопанорама клуб».
18.00 — [illegible]
18.45 — Мультфильмий программа.
19.30 — «Отец Сергий». Художествени фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Спортивни программа.
22.50 — Кердадерш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Телевизионни документальни фильмаш программа.
[illegible]
16.15 — «Котало яьккхараш». Тiема доттагIий клуб.
17.40 — Фильм-концерт.
18.30 — Спортивни программа.
20.00 — «Бийса диькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Ганаболах йола Европейски чемпионий кубок. МаIа нах. ЦСКА — ТИ (ФРГ).
20.55 — РСФСР заслуженни артистай Бочковай концерт.
21.40 — «Дукха хIамо ца эшаш тешаме гIулакх». Телевизионни художествени фильм.

РАДИО

17 ЯНВАРЬ

6.40 — «Iуй фермашка» (нохчий меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къона» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
10.15 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (нохчий меттала).
10.35 — Ашараш.
11.00 — «Музыкальни культура съездагара съездага» яхача цикълера передача (эрсий меттала).
11.40 — «КIарихала». Сатирически журнал (гIалгIай меттала).
12.30 — «Халкъо Ильич олар цунах». Радиокомпозици (эрсий меттала).
18.00 — «Хьона Даьхе, салтечун дог». Концерт (гIалгIай меттала).
18.30 — «Къона таланташ» яхача циклера передача (нохчий меттала).

18 ЯНВАРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана дукха езза музыкаш». Концерт.
11.15 — «КIиранцен музыкальни программа» (эрсий меттала).
13.15 — Ашараш (нохчий меттала).
16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.30 — «Дешархой глобус». Радиовыпуск (эрсий меттала).
19.00 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
19.30 — «Ашараша доттагIал доахкарна». Концерт (гIалгIай меттала).

ХОАТТАМ

Тахан республике тIоллеи Грозней морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 0—5, Грозне 2—4 градус йовха йолаш хилеи тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, ломма цхьайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буьйсана —1 —6, дийнахьа +4 +9 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителан — 9-24-03; белхтоххана секретаран — 9-24-00; отделаш: партийн вахара — 9-24-04; промышленностан транспортан — 9-24-01; юрта бахаман — 9-24-06; культуран — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, ереи, шоаттеи деношка.

СФ 00612. «Грозненски рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 235.